

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Кафедра конституційного права та прав людини

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття ступення вищої освіти магістра

на тему: «Міжнародна безпека в сучасному світі»

Виконав: здобувач 2 курсу 3 групи
Спеціальність 281 «Публічне управління та
адміністрування»

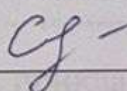
Індивідуальний навчальний план № 24-17
1.6 МПУА

Герасименко Богдан Володимирович.

Мобільний телефон: +380678877844

Науковий керівник:

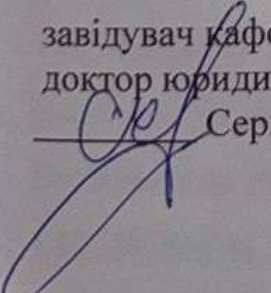
Професор кафедри конституційного права
та прав людини, кандидат юридичних наук,
доцент

Славна О.В.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

« 15 » 12 20 15 р., протокол № _____

завідувач кафедри конституційного права та прав людини
доктор юридичних наук, доцент

 Сергій ХАЛЮК

Київ-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I Теоретико-методологічні засади аналізу міжнародної безпеки.....	9
1.1. Історичний розвиток концепції міжнародної безпеки та основні підходи до її розуміння.....	9
1.2. Основні суб'єкти, що формують систему міжнародної безпеки.....	19
1.3. Актуальні загрози глобальній безпеці: воєнні конфлікти, тероризм, кіберзлочинність, гібридні загрози.....	26
Висновки до розділу I.....	32
РОЗДІЛ II Актуальний стан та ключові виклики міжнародній безпеці.....	35
2.1. Наслідки російсько-українського збройного конфлікту для глобальної системи безпеки.....	35
2.2. Недоліки в системі безпеки ООН, НАТО та Європейського Союзу.....	41
2.3. Значення публічного управління у формуванні та реалізації політики безпеки.....	48
Висновки до розділу II.....	54
РОЗДІЛ III Напрями вдосконалення сучасної системи міжнародної безпеки.....	56
3.1. Реформування міжнародних безпекових інституцій (на прикладі Ради Безпеки ООН)	56
3.2. Професійна підготовка кадрів для органів виконавчої влади в сфері безпеки.....	60
3.3. Механізми контролю й відповідальності органів місцевої виконавчої влади в реалізації безпекової політики	65
Висновки до розділу III.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. У період з 2025 та переході у 2026 роках міжнародна система безпеки стикається з серйозними викликами, що кардинально змінюють структуру світового порядку. Серед ключових загроз - агресія Російської Федерації проти України, збройні конфлікти на Близькому Сході, підвищений рівень терористичної активності, кібератаки, гібридні війни та екологічні зміни. Ці фактори суттєво ускладнюють забезпечення глобальної стабільності.

В умовах таких викликів ефективне публічне управління у сфері безпеки стає надзвичайно важливим як на національному, так і на міжнародному рівнях. Для України, яка опинилася під ударом збройної агресії, питання міжнародної безпеки має не тільки дослідницьке значення, а й відіграє критично важливу роль у збереженні державності.

Міжнародна безпекова система, яка формувалася протягом ХХ століття, сьогодні переживає кризу. Традиційні механізми колективної безпеки, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН) чи Організація Північноатлантичного договору (НАТО), стикаються з викликами, які підривають їхню ефективність. Зокрема, це стосується збройних конфліктів нового типу, гібридних загроз, кіберзлочинності та тероризму, які не обмежуються державними кордонами і вимагають комплексного підходу до їх вирішення.

Ключовим аспектом трансформації міжнародної безпекової системи є необхідність адаптації до нових реалій. Це включає перегляд функцій існуючих інституцій, створення нових механізмів реагування на загрози та посилення координації між державами. У цьому процесі важливу роль відіграє публічне управління, яке забезпечує ефективну взаємодію між національними та міжнародними структурами.

Також слід додати україномовних науковців які здійснювали дослідження данної тематики такі як - В.А. Ліпкан. Національна безпека України [60, с.25],

Чекаленко Л.Д. Національна безпека України: система реалізації [59, С.17-19], Білокінь.М.В [55, с.158], Кохан.Г.В Національний інститут стратегічних досліджень [50, с.288], Колодій.А.М є редакційним колегіатором видавництва - Вісник Національного університету оборони України [34, с.350].

Мета дослідження. Проаналізувати актуальний стан світової безпеки, окреслити ключові ризики та проблеми, визначити значення публічного управління у розробці політики безпеки та запропонувати способи покращення системи міжнародної безпеки, беручи до уваги досвід України.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати основні теоретичні аспекти, які лежать в основі поняття міжнародної безпеки, зокрема її ключові складові та еволюцію концепції в контексті сучасних викликів.

2. Визначити та охарактеризувати основних суб'єктів міжнародної безпеки, таких як держави, міжнародні організації, регіональні альянси та інші важливі фактори.

3. Дослідити актуальні загрози глобальній безпеці, включаючи військові конфлікти, тероризм, кіберзлочинність, екологічні кризи та економічну нестабільність.

4. Здійснити оцінку поточного стану існуючих безпекових механізмів, виявити їхні сильні й слабкі сторони, а також основні проблеми, що перешкоджають їх ефективному функціонуванню.

5. Аналізувати роль органів публічного управління у процесі формування та реалізації політики безпеки на національному і міжнародному рівнях.

6. Надати конкретні рекомендації для вдосконалення механізмів міжнародної безпеки, враховуючи необхідність адаптації до динамічних геополітичних змін і нових викликів.

Об'єкт дослідження. Система міжнародної безпеки у сучасних геополітичних умовах.

Предмет дослідження. Роль публічного управління у забезпеченні міжнародної безпеки та реагуванні на глобальні загрози.

Елементи наукової новизни отриманих результатів. Удосконалено теоретичне розуміння сучасної міжнародної безпеки як багатовимірної системи, що поєднує військові, політичні, економічні, інформаційні, кібернетичні та гуманітарні складові, шляхом інтеграції підходів теорії міжнародних відносин із концепціями публічного управління.

Набуло подальшого розвитку трактування кризи системи колективної безпеки, зокрема діяльності Ради Безпеки ООН, через аналіз впливу права вето постійних членів на ефективність реагування на збройну агресію, що обґрунтовано на прикладі російсько-українського збройного конфлікту.

Уточнено роль держави як ключового суб'єкта міжнародної безпеки в умовах трансформації світового порядку, з акцентом на значення інституційної спроможності, стратегічного планування та міжвідомчої координації в системі публічного управління. Обґрунтовано зростання значення публічного управління у сфері безпеки як визначального чинника ефективної реалізації міжнародної та національної безпекової політики, що дозволяє забезпечити адаптивність держави до гібридних і асиметричних загроз.

Розвинуто підхід до аналізу наслідків російсько-української війни для глобальної системи безпеки, який полягає у поєднанні воєнного, геополітичного, інституційного та гуманітарного вимірів впливу конфлікту на міжнародні безпекові механізми. Удосконалено класифікацію сучасних загроз міжнародній безпеці шляхом систематизації воєнних, терористичних, кібернетичних і гібридних загроз у контексті їх впливу на державне управління та міжнародну стабільність. Набули подальшого розвитку механізми контролю та відповідальності органів місцевої виконавчої влади у реалізації безпекової політики, з урахуванням умов децентралізації, воєнного стану та необхідності забезпечення ефективного управління безпековими процесами на територіальному рівні. Обґрунтовано

значення професійної підготовки кадрів для органів виконавчої влади у сфері безпеки як одного з ключових чинників інституційної стійкості держави та ефективності публічного управління в кризових умовах. Запропоновано напрями вдосконалення міжнародних безпекових інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН, через підвищення прозорості процедур, обмеження зловживання правом вето та посилення відповідальності за порушення норм міжнародного права. Набуло подальшого розвитку використання українського досвіду протидії збройній агресії як практичного кейсу для формування нових підходів до забезпечення міжнародної безпеки та реформування системи колективної безпеки.

Методологічна основа. Методологія досліджень у сфері міжнародної безпеки є ключовим елементом для розуміння складних процесів, які формують сучасну систему глобальної стабільності. У магістерській роботі, присвяченій аналізу трансформацій міжнародної безпеки та ролі публічного управління у реалізації безпекової політики, застосовано широкий спектр загальнонаукових, спеціальних і міждисциплінарних методів, що забезпечують глибокий і комплексний підхід до дослідження.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження. Теоретичні основи роботи базуються на положеннях теорії міжнародних відносин, теорії міжнародної безпеки, концепції колективної безпеки, а також теорії публічного управління та адміністрування. Ці концептуальні рамки дозволяють не лише аналізувати ключові аспекти міжнародної безпеки, але й оцінювати вплив публічного управління на ефективність реалізації безпекової політики.

Серед основних теоретичних підходів, використаних у дослідженні, варто виділити політичний реалізм, ліберальний інституціоналізм, конструктивізм і критичні теорії міжнародної безпеки. Політичний реалізм акцентує увагу на державному інтересі та балансі сил як ключових факторах забезпечення безпеки. Ліберальний інституціоналізм наголошує на важливості міжнародного співробітництва через інститути, що сприяють зниженню конфліктності та

підвищенню довіри між державами. Конструктивізм пропонує аналізувати роль ідеї, норм та ідентичностей у формуванні міжнародних відносин. Критичні теорії звертають увагу на соціальну справедливість, нерівність і структури влади в глобальному контексті. Системний аналіз - використовується для розгляду міжнародної безпеки як складної системи, що включає різноманітні компоненти: політичні, економічні, соціальні та військові аспекти. Цей метод дозволяє оцінити взаємозв'язок між глобальними і регіональними процесами.

Порівняльний аналіз - застосовується для дослідження різних моделей публічного управління у сфері безпеки в окремих країнах та регіонах. Це сприяє виявленню ефективних практик та їх адаптації до конкретних умов.

Історичний метод - дає змогу простежити еволюцію концепцій міжнародної безпеки та механізмів її забезпечення в різні історичні періоди, що є важливим для розуміння сучасних тенденцій. Критичний аналіз - використовується для оцінки існуючих підходів до безпекової політики та виявлення їхніх слабких сторін.

Одним із ключових аспектів є взаємодія між національними урядами та міжнародними організаціями. У сучасному світі глобальні виклики - такі як тероризм, кіберзагрози, екологічні катастрофи - вимагають спільних зусиль і координації на багаторівневому рівні. У цьому контексті особливо важливим є розвиток механізмів колективної безпеки, які базуються на принципах багатостороннього співробітництва.

Комплексний аналіз процесів формування та трансформації міжнародної безпеки в сучасному світі демонструє важливість інтеграції різних теоретичних підходів і методологій для створення ефективної системи безпекової політики. Публічне управління виступає ключовим механізмом у забезпеченні стабільності через координацію дій між суб'єктами національного й міжнародного рівня.

Практичне значення здобутих результатів. Практичне значення здобутих у магістерській роботі результатів полягає у можливості їх використання в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування при формуванні

й реалізації політики у сфері міжнародної та національної безпеки. Сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки можуть бути використані під час розроблення стратегічних і програмних документів у сфері безпеки, зокрема концепцій, стратегій та планів реагування на сучасні загрози.

Результати дослідження можуть бути застосовані у практичній діяльності органів публічного управління для вдосконалення механізмів міжвідомчої координації, підвищення ефективності управлінських рішень у кризових умовах, а також для розвитку системи контролю та відповідальності органів виконавчої влади, зокрема на місцевому рівні. Запропоновані підходи до аналізу сучасних загроз і безпекових процесів сприятимуть підвищенню спроможності органів влади своєчасно реагувати на воєнні, гібридні та кібернетичні виклики.

Матеріали роботи можуть бути використані в процесі професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, які залучені до реалізації безпекової політики. Зокрема, результати дослідження доцільно застосовувати при викладанні навчальних дисциплін з публічного управління, національної та міжнародної безпеки, державної політики, стратегічного управління та кризового менеджменту.

Окремі положення та висновки магістерської роботи можуть бути використані як аналітична основа для подальших наукових досліджень у сфері міжнародної безпеки та публічного управління, а також при підготовці аналітичних матеріалів, експертних висновків і рекомендацій для органів влади та громадських інституцій. Використання українського досвіду протидії збройній агресії дозволяє адаптувати результати дослідження до реальних потреб державної безпекової політики та сприяє формуванню більш ефективних управлінських рішень у сучасних умовах.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Історичний розвиток концепції міжнародної безпеки та основні підходи до її розуміння

Поняття міжнародної безпеки формувалося поступово, у ході розвитку світової політичної системи та еволюції міжнародних відносин. Його розвиток демонструє зміну поглядів на природу війни, значення держави та роль міжнародних організацій у забезпеченні стабільності. У процесі еволюції системи міжнародних відносин виділяється кілька ключових етапів, які відрізняються своїм змістом, структурою та характером взаємодії між складовими елементами. Кожен з цих етапів послідовно проходив фази формування, консолідації, стабільного розвитку, кризи та розпаду.

Всі ці етапи представляють собою певні типи структурної організації системи, розвиток яких здійснювався за індивідуальним алгоритмом, відповідним особливостям конкретної історичної доби.

Етапи розвитку концепції міжнародної безпеки:

1. Класичний (до XX ст.). Перші уявлення про міжнародну безпеку пов'язані з Вестфальською системою (1648 р.), яка закріпила принципи суверенітету держав, невтручання та рівності. Міжнародна безпека тоді розумілася як баланс сил між великими державами (концепція рівноваги).

Вестфальська система міжнародних відносин була сформована після завершення Тридцятирічної війни в Європі (1618-1648 рр.), яка спочатку була конфліктом між німецькими протестантськими князями та католицькими князями разом із імператором Священної Римської імперії. Цей внутрішньонімецький конфлікт згодом переріс у загальноєвропейську війну. Проти габсбурзького

альянсу, до складу якого входили іспанські та австрійські Габсбурги, католицькі князі Німеччини, Папа Римський і Польща, виступила коаліція, що об'єднувала німецьких протестантських князів, Францію, Швецію, Данію, а також отримувала підтримку від Голландії, Великої Британії та Росії[21, с.3].

Початок становлення Вестфальської системи був покладений після укладання Вестфальського миру 24 жовтня 1648 року. Цей мирний договір оформили у вигляді двох угод, які підготували на конгресах у містах Мюнстер і Оснабрюк, що знаходяться в регіоні Вестфалія. Умови Вестфальського миру закріпили новий баланс сил, сформований в Європі на той час. Фактично це стало узаконенням розпаду Священної Римської імперії германської нації, що поділилася на 355 незалежних держав.

З того моменту політична організація суспільства стала базуватися на концепції "держави-нації", а головним принципом міжнародних відносин утвердився національний суверенітет. Вестфальська система встановила баланс сил між провідними державами того часу - Королівством Франції, Великою Британією, Швецією, а також Австрією та Річчю Посполитою. Водночас вона зменшила вплив Іспанії та Португалії на європейську політику. Після укладення Вестфальського миру співвідношення сил між європейськими країнами та Османською імперією суттєво змінилося на користь перших. Однак ця система не враховувала інтереси Московського царства в повному обсязі і зовсім не включала Китай.

Основні риси Вестфальської системи міжнародних зносин:

- Національна держава як базова форма організації політичного життя.
- Державний суверенітет - ключовий принцип міжнародного спілкування.
- Державна ієрархія з розподілом на потужні та слабкіші.
- Геополітична нерівність у взаєминах та необхідність політичної рівноваги.
- Чітко визначені та стабільні кордони між європейськими країнами.

Спочатку Вестфальська система не вийшла за межі Західної та Центральної Європи. Згодом вона розширила свій вплив на Східну Європу, Росію, Середземноморський регіон та Північну Америку. Європейська історія поступово ставала світовою. Провідні європейські держави розпочали змагання за контроль над світом. Припинення глобальної ізоляції різних цивілізацій та культур, що стало наслідком Великих географічних відкриттів, та розвиток капіталізму[22, с.17].

2. Після Першої світової війни (1919-1939 рр.). Спроба створення колективної системи безпеки через Лігу Націй. Вперше закріплюється ідея, що агресія проти однієї держави є загрозою для всіх. Однак Ліга Націй виявилася неефективною (приклад - агресія Італії проти Ефіопії, агресія Японії в Маньчжурії).

Ліга Націй стала першою міжнародною міжурядовою організацією з виразною політичною спрямованістю, що прагнула впровадити нову парадигму міжнародного співробітництва та миру. Вона була заснована під час Паризької мирної конференції 1919-1920 років на основі положень Версальської договірної системи, формально функціонуючи до 1946 року, хоча фактичний розпад цієї інституції розпочався раніше. Незважаючи на те, що ідея створення аналогічної організації з'являлася ще до початку Першої світової війни, саме цей конфлікт - наймасштабніший збройний протистояння початку XX століття - став ключовим імпульсом для її заснування. Наслідки війни, серед яких руйнівні соціальні, демографічні, економічні та культурні втрати, зумовили необхідність створення структури, покликаної сприяти міжнародному співробітництву та забезпеченню стабільного миру.

Протягом війни концепція Ліги Націй активно обговорювалася в політичних і наукових колах США і Великобританії. Основним ініціатором її створення став президент США Вудро Вільсон. У січні 1918 року він представив програму з "Чотирнадцяти пунктів", у якій заявив про потребу створення глобальної інституції для запобігання війнам. Ліга Націй мала стати символом відданості міжнародної спільноти вирішенню конфліктів дипломатичним шляхом. Ці "Чотирнадцять

пунктів" стали своєрідним маніфестом нової дипломатії, орієнтованої на міжнародну спільноту[25,21,22].

Серед ключових положень Вільсона були відкритість переговорів, свобода мореплавства, скорочення озброєнь, вільна міжнародна торгівля та неупереджене вирішення колоніальних спорів. У січні 1919 року на Паризькій мирній конференції представники держав-переможниць утворили комісію під головуванням Вудро Вільсона для розробки Статуту Ліги Націй. За декілька днів роботи комітет завершив проект документа, який був представлений громадськості 14 лютого 1919 року. Після внесення необхідних правок текст Статуту було одностайно затверджено конференцією 28 квітня 1919 року. Він став коротким і змістовним документом, що складався з 26 статей.

Організаційно-правовий статус Ліги Націй залишався предметом обговорень і суперечок. Це було зумовлено тим, що вона здійснювала низку функцій, які традиційно притаманні суверенним державам, проте сама не була державою і не мала ні суверенітету, ні власної території, ні громадян або підданих. Структура та принципи діяльності Ліги Націй певною мірою перегукувалися з ідеєю «федерації вільних держав», запропонованою Іммануїлом Кантом. Однак ширшого визнання набула концепція, яка трактувала її як конфедерацію, своєрідну «сім'ю народів». Організацію було створено з участю сорока двох держав-переможниць Першої світової війни, при цьому на піку своєї діяльності вона об'єднувала п'ятдесят вісім країн з різних частин світу. Офіційними мовами Ліги Націй були англійська, французька іспанська. Її адміністративна структура включала три основних органи: Асамблею, Раду і Секретаріат.

Організація Об'єднаних Націй є спадкоємицею Ліги Націй щодо ключових принципів, цілей і напрямів діяльності. Врахувавши досягнення та помилки своєї попередниці, ООН постала як удосконалена структура, яка досі активно шукає нові, більш ефективні й прогресивні способи реалізації своїх визначених завдань.

Сьогодні Організація має розгалужену адміністративну систему та об'єднує значно більше країн-членів.

Попри зусилля, спрямовані на виправлення недоліків Ліги Націй, ООН стикається з подібними викликами. Організації не завжди вдається вирішувати міждержавні суперечки дипломатичним шляхом або забезпечувати мир і безпеку у світі. Економічні й політичні санкції, які застосовуються проти порушників, часто демонструють обмежену ефективність, оскільки рідко впливають на політичний курс урядів агресорів. Досвід свідчить, що ООН нерідко досягає більшого успіху в гуманітарній діяльності, ніж у політичній сфері.

Таким чином, колективна безпека залишається проблемною, і її реалізація далека від ідеалу. Однак це не свідчить про безпорадність міжнародної дипломатії загалом. Варто пам'ятати, що Статут ООН був прийнятий ще в середині XX століття. Уже з кінця того ж століття ведуться активні обговорення щодо реформування Організації. Є всі підстави вважати, що ООН здатна знайти дієвіші інструменти впливу на держави-агресори, здійснювати рішучі дії та проявляти принциповість у питаннях територіальної цілісності, суверенітету держав і досягнення міжнародної безпеки.[24, с.12].

3. Заснування ООН (1945). Створення Ради Безпеки з механізмом примусу (санкції, миротворчі операції). Концепція міжнародної безпеки розширюється до системи колективної безпеки, де відповідальність за мир розділяється між державами.

Друга світова війна, розпочата 1 вересня 1939 року нападом Німеччини на Польщу, чітко продемонструвала неспроможність Ліги Націй виконати своє головне завдання - запобігання новій глобальній війні. Внаслідок цього в ході війни виникла ідея створення нової міжнародної організації, здатної забезпечити мир і безпеку народів після завершення конфлікту. Першим поштовхом до реалізації цієї концепції стала Атлантична хартія, підписана 14 серпня 1941 року президентом США Франкліном Д. Рузвельтом і прем'єр-міністром Великої Британії Вінстоном

Черчиллем, а також Декларація уряду СРСР на Міжсоюзній конференції в Лондоні від 24 вересня того ж року. Ідея створення організації на рівні міжнародного права вперше була закріплена Декларацією про дружбу та взаємодопомогу між урядами Радянського Союзу та Польської Республіки 4 грудня 1941 року. Восени 1943 року в Москві відбулася конференція міністрів закордонних справ СРСР, Великої Британії та США, під час якої 30 жовтня була прийнята Декларація чотирьох держав щодо загальної безпеки, яку також підписав Китай. У документі наголошувалося на потребі якнайшвидшого створення універсальної міжнародної організації для підтримання миру та безпеки. Декларація заклала принципи функціонування майбутньої організації, фактично затвердивши рішення про її заснування[3, с.22].

Це рішення було підтверджене керівниками трьох ключових держав антигітлерівської коаліції - СРСР, США та Великої Британії - на конференції в Тегерані 1 грудня 1943 року. На пропозицію уряду США з 21 серпня по 7 жовтня 1944 року в передмісті Вашингтона, Думбартон-Оксі, відбулася конференція за участю представників СРСР, США, Великої Британії та Китаю. На ній був узгоджений текст документа "Пропозиції щодо створення Загальної міжнародної організації безпеки", що став основою для розробки проекту Статуту нової організації. Втім, деякі важливі питання, такі як порядок голосування в Раді Безпеки, склад початкових членів організації, питання підмандатних територій та зміст Статуту Міжнародного Суду, залишилися невирішеними. Досягти консенсусу щодо них вдалося на Ялтинській конференції лідерів СРСР, США та Великої Британії в лютому 1945 року[26, с.36].

Зокрема, в питанні порядку голосування в Раді Безпеки була реалізована пропозиція Рузвельта щодо принципу узгоджених дій великих держав у вирішенні фундаментальних питань, яка пізніше увійшла до статті 27 Статуту ООН. Було також вирішено включити до складу початкових членів організації Українську Радянську Соціалістичну Республіку та Білоруську Радянську Соціалістичну Республіку - радянські республіки, які найбільше постраждали у роки війни та

зробили вагомий внесок у боротьбу з ворогом. Крім того, Ялтинська конференція визначила відкриття установчої конференції Об'єднаних Націй у Сан-Франциско (США) 25 квітня 1945 року. На конференції в Сан-Франциско були узгоджені всі положення Статуту ООН. Урочисте підписання цього документа представниками 50 держав відбулося 26 червня 1945 року[3, с.31].

4.Холодна війна (1945-1991 рр.).Міжнародна безпека ототожнювалася переважно з ядерним стримуванням і протистоянням двох блоків - НАТО і Варшавського договору.З'являється поняття «національної безпеки» як пріоритетної категорії. Попри створення ООН і той факт, що і США, і СРСР були постійними членами Ради Безпеки, розкол між ними значно ускладнив досягнення глобальної єдності. Замість цього, до кінця 1940-х років світ дедалі більше розділявся на два ворогуючі «табори» епохи холодної війни. Цей термін описує десятиліття суперництва між двома провідними повоєнними державами - Сполученими Штатами та Радянським Союзом. На щастя для людства, цей конфлікт так і не переріс у «гарячу» війну.

До 1960-х років обидві сторони володіли величезними ядерними арсеналами, що робило можливість безпрецедентного знищення практично неминучою у разі відкритого військового протистояння, аж до загрози цілковитого вимирання людського виду. Американський уряд навіть придумав для цього поняття промовисту назву - Взаємно гарантоване знищення (М.А.Д.). Проте обидві країни виявили достатньо інстинкту самозбереження, щоб вести свій конфлікт через технологічне та наукове суперництво, масштабну і тривалу гонку озброєнь, а також через використання «воєн-проксі» в інших регіонах світу, які не втягували їх безпосередньо в глобальне протистояння[27, с.5].

Холодна війна наочно показала: навіть у найтяжчих умовах протиборства між наддержавами, виживання людства впирається в розуміння загрози взаємного знищення та пошук альтернатив боротьби. Досвід цієї епохи залишив важливий урок для сучасної міжнародної безпеки: стабільність у світі можлива винятково

завдяки системі стримування, дипломатії та спільної відповідальності держав за запобігання глобальному конфлікту.

4.Після розпаду СРСР (1991-2014 рр.)

Посилюється роль регіональних організацій (НАТО, ЄС, ОБСЄ).Формуються нові підходи: економічна, екологічна, енергетична безпека.Зростає значення публічного управління в забезпеченні безпеки. Розпад Радянського Союзу став переломним моментом, що суттєво вплинув на світову систему міжнародних відносин та безпеки. Завершення «холодної війни» відкрило шлях до формування нового багатопольярного світового порядку, у якому значення міжнародних та регіональних організацій істотно зросло. Передусім варто виділити посилену роль НАТО, Європейського Союзу та ОБСЄ[28, с.12].

Ці організації розширили свої функції у сферах врегулювання конфліктів, проведення миротворчих операцій, контролю над озброєннями та захисту прав людини. НАТО провело низку операцій на Балканах (зокрема, у Боснії і Герцеговині та Косово), ЄС започаткував Спільну зовнішню та безпекову політику (CFSP), а ОБСЄ зосередилася на моніторингу й попередженні конфліктів на пострадянському просторі. Крім того, у цей період спостерігається ширший підхід до поняття міжнародної безпеки, який виходить за межі суто військових аспектів. На перший план виходять: - економічна безпека (стабілізація світових ринків, подолання енергетичної залежності, реагування на фінансові кризи); - екологічна безпека (боротьба з глобальним потеплінням, мінімізація наслідків техногенних катастроф, запобігання транснаціональним екологічним загрозам); - енергетична безпека (диверсифікація джерел постачання енергоресурсів, зменшення залежності від монопольного впливу окремих країн, таких як Росія).

Зростає також роль публічного управління у зміцненні безпеки. Держави почали приділяти значну увагу розробці стратегій національної безпеки, удосконаленню систем цивільного захисту та налагодженню співпраці з міжнародними інституціями. Особливо це стало помітним у державах Центральної

та Східної Європи, які переживали трансформацію політичних систем і поступово інтегрувалися до євроатлантичних структур.

Отже, період 1991-2014 років позначений поступовим переходом від традиційної військово-політичної моделі безпеки до багатовимірного підходу. У ньому поряд із військовими викликами центральне місце зайняли економічні, енергетичні та екологічні чинники, а також підвищення інституційної спроможності держав у сфері публічного управління.

6.Сучасний етап (2014 - до тепер). Анексія Криму і війна Росії проти України, на жаль, свідчили не тільки про актуальні проблеми низької ефективності системи колективної безпеки ООН, а й одночасно сприяли уточнюванню понять «гібридна війна», «кібербезпека» та «інформаційна безпека». У сучасній інтерпретації міжнародної безпеки людина вже має свій власний вимір, який виражається у вимозі прав людини, гуманітарній безпеці та протидії глобальним викликам.

Минуле десятиліття було справжнім переломом, оскільки воно не лише підтвердило глибоку кризу існуючої системи міжнародної безпеки, а й стало причиною виникнення нових підходів до її трактування. Агресивна політика Росії процвітала анексією Криму у 2014 році і війною проти України 2022-го року стала головним катализатором цього процесу. Загалом, ці події чітко продемонстрували дієвість сучасних механізмів колективної безпеки, зокрема, Ради Безпеки ООН, обмежені. ощо точно функціонували режимом: право вето постійних членів подільсто в більшій чи меншій мірі заблокуват рішення стосовно актів агресії.

У результаті сформувалася нова парадигма безпеки. Активісти говорять, що у сучасному світі не існує виключно традиційних військових дій. Сучасні конфлікти охоплюють кібератаки, інформаційну війну, економічний тиск, поширення дезінформації та маніпуляції в енергетичному секторі. Відомий перш за все своєю війною проти України, Росія стала вже практично еталоном гібридної стратегії, об'єднуючи військові, політичні, економічні та інформаційні методи впливу. Кібербезпека та захист конспіративного простору важливіші для держав ніж будь-

коли. Освіта вже не обмежується традиційним захистом територій, кіберпростір став основною ареною протистояння держав, корпорацій та навіть незалежних груп.

Останні масові атаки на державні структури, фінансовий сектор та критичну інфраструктуру чітко показали, що наслідки кіберзагроз порв'ятні з наслідками дійсної зброї. Тут також необхідно звернути увагу на інформаційну безпеку інформаційний прості інтересатор медіапростору. Навіть недержавні уже знову вплинути у багато на них, тому що це стало в уже.

Через неспроможність класичних міжнародних організацій ефективно реагувати на сучасні виклики виникає необхідність створення нових форматів співпраці. Зростає роль таких структур, як НАТО та ЄС, а також спеціальних альянсів, заснованих на спільних інтересах. Україна активно інтегрується до євроатлантичного простору через партнерство з країнами «Люблінського трикутника», участь у «Кримській платформі» та розвиток співпраці зі США, Великою Британією, Польщею й іншими союзниками.

Підсумуємо вище зазначений текст, завдяки все більшій зв'язаній природі світу, сучасна міжнародна безпека вже давно не ставить лише питання війни та миру між державами. Будь-яка криза у країні або регіоні повинна мати свої наслідки глобального впливу. Проте агресія Росії проти України стала очевидним тим, що гарантії безпеки можуть бути значно підірвані навіть у XXI столітті великими державами-членами, організаціями, які були створені для зміцнення миру, або політичних інтересів або зловживання правом вето. Сучасна безпека набула багатовимірного значення.

Вона покриває не лише військовий аспект, але й внутрішньострумковий захист, жорстке відповідальне громадянство, мирну інформацію, захист прав людини, довкілля, пандемії і міграцію. На сьогоднішній день міжнародна система все більше залишає від себе класичне уявлення про безпеку і направлене на громадський чи людський аспект, де гарантія безпеки її громадян суверенної

держави є їх добробут. Україна відтепер є таким випробуванням для міжнародної спільноти. Реакція міжнародного співтовариства на агресію країни партнерки до України визначить майбутнє світової безпекової архітектури. Однак сучасні виклики вимагають не тільки адаптація існуючих механізмів, а й їх реформи.

Альтернатива - створення нових партнерських партнерів та альянсів, поки цього ще можливо не кожному державі суб'єкту на міжнародній арені. У ХХІ столітті міжнародна безпека - це постійна та багатостороння співпраця, де кожен учасник, зокрема держави, міжнародні організації, бізнес і громадянське суспільство, відіграє вагому роль. Тільки спільними зусиллями можливо досягти стабільності та запобігти новим глобальним катастрофам.

1.2. Основні суб'єкти, що формують систему міжнародної безпеки

Міжнародна система безпеки характеризується багаторівневістю та поліцентричністю, оскільки її функціонування залучає широкий спектр суб'єктів, включаючи держави, міжнародні організації та представників громадянського суспільства. Кожен із цих акторів виконує притаманну йому функцію, спрямовану на підтримання стабільності, вирішення конфліктів і реагування на сучасні виклики та загрози.

Міжнародні відносини України мають історичне коріння, що базується на становленні, розвитку та функціонуванні глобальних господарських зв'язків як єдиної, комплексної та органічної системи, спрямованої на підтримання миру і безпеки. Формування цієї системи визначається процесами інтернаціоналізації економічного життя країн світу, інтеграцією держав у регіональні господарські комплекси чи союзи з міждержавним і наддержавним регулюванням соціально-економічних процесів, транснаціоналізацією виробництва та діяльністю міжнародної валютно-фінансової сфери, яка тісно пов'язана із зовнішньою торгівлею та міжнародними переміщеннями факторів виробництва.

Сучасний світ увійшов у нову фазу глобального розвитку, яку характеризує підвищений рівень невизначеності, нестабільності та зростання кількості ризиків. Така ситуація спричинила загострення низки критичних викликів, вирішення яких стало неможливим без впровадження більш ефективних і сучасних механізмів у сфері міжнародних відносин. У результаті спостерігається трансформація діючої системи міжнародного співробітництва, яка супроводжується поступовим руйнуванням старих структур та формуванням принципово нової архітектури. Цей процес передбачає не лише модернізацію глобальних міжнародних інститутів, але також активну розбудову мережі організацій, здатних забезпечити стійкі геоекономічні стратегії у межах нової системи світових відносин. Крім того, важливим напрямом є поглиблення взаємодії між міжнародними організаціями з метою створення умов для більш ефективної співпраці, що відповідатиме сучасним викликам та потребам глобалізованого світу[30, с.12].

Сучасні тенденції розвитку системи міжнародних відносин ґрунтуються на співпраці глобальних, регіональних і локальних (національних) інститутів. Останніми роками структура цієї системи зазнала значних якісних змін, сприяючи підвищенню активності організацій, які не лише координують діяльність національних держав, але й відіграють ключову роль у забезпеченні миру та безпеки. М. Здоровега вказує, що глобальні, регіональні та локальні інститути своєю діяльністю на міжнародній арені фактично реалізують принципи глобального громадянського суспільства. Вони стимулюють самоорганізацію міжнародної діяльності, здійснюють контроль і регулювання суспільних і міжнародних процесів, а також забезпечують взаємодію між державними, міждержавними установами та недержавними структурами. Зростання впливу міжнародних об'єднань у межах цієї системи істотно позначається як на внутрішній економіці окремих держав, так і на узгодженості та гармонізації міжнародних відносин у цілому[32, с.44].

Чекаленко Л. розглядає питання безпеки в широкому контексті, включаючи майже всі аспекти міжнародного співробітництва, де існує потенційна загроза впливу міжнародних організацій на суверенітет окремих держав. Кулик В., у свою чергу, провів ґрунтовний аналіз ролі міжнародних організацій та їхніх ініціатив у формуванні безпекової політики України. Згідно з його дослідженням, інтеграція України до європейського співтовариства вимагає не лише забезпечення стандартів розвиненого демократичного суспільства, але й впровадження нових підходів до співпраці з міжнародними інститутами, орієнтованими на забезпечення безпеки. Науковець наголошує, що такі інститути виступають активними суб'єктами, які значно впливають на формування безпекових стратегій держави[33, с.15].

Горбатюк С. обґрунтовує роль міжнародних організацій у сприянні розвитку соціальних і гуманітарних прав людини, які виступають гарантією соціогуманітарної безпеки як на локальних, так і на глобальних рівнях. Згідно з твердженням дослідника, їхня значущість як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної стабільності пояснюється необхідністю підтримки гуманістичних процесів на всіх рівнях державного управління, посиленням механізмів захисту прав людини та інтеграцією національних організацій у світовий соціогуманітарний простір. У цьому контексті варто виділити три ключові аспекти. По-перше, хоча міжнародні організації виступають як незалежні суб'єкти, більшість із них активно взаємодіють один з одним, створюючи канал для реалізації національних інтересів. Особливо показовими є приклади співпраці держав із такими структурами, як ООН, МВФ, ОПЕК, ЄС та НАТО.

Взаємодія між міжнародними організаціями найбільш помітна у сферах захисту прав людини та її розвитку. Значна частина таких організацій має багатий досвід у наданні гуманітарної допомоги, а також зборі й аналізі даних, у той час як міжнародні фінансові установи здатні забезпечувати фінансування їхнього функціонування. Як правило, більшість із цих організацій не втручається у конфлікти, особливо у військові, зберігаючи статус нейтралітету.

Водночас вони можуть працювати в зонах військових зіткнень, встановлювати контакт з протиборчими сторонами і надавати необхідну допомогу цивільному населенню, забезпечуючи те, що держави не можуть реалізувати через ризик порушення принципу невтручання.

Деякі дослідники також наголошують на тому, що міжнародні організації стали настільки важливим елементом сучасного глобального середовища, що саме вони сприяли виникненню концепції глобального громадянського суспільства. У процесі взаємодії людей та громад з такими організаціями формується більш космополітичний світогляд, оскільки ці суб'єкти активно інтегруються в міжнародну спільноту.

Крім того, міжнародні організації поступово посилюють вплив на сфери міжнародних відносин. Такий вплив пояснюється тим, що окремі держави часто не здатні оперативно реагувати на дрібні або масштабні соціальні, політичні та екологічні виклики, які постають перед світовою спільнотою.

Суб'єкти міжнародного права - це учасники міжнародних правовідносин, які є носіями міжнародних прав та обов'язків, що здійснюються на основі та в рамках міжнародного права[34,33].

Держава є основним і універсальним суб'єктом міжнародного права. Разом із тим, в різні історичні періоди правосуб'єктність визнавалась також за іншими утвореннями, такими як міста-держави, окремі монархи, Римська католицька церква, лицарські ордени, домініони тощо. Деякі з цих утворень здобули загальновизнаний статус завдяки тривалому історичному розвитку, наприклад, міжнародні організації. Інші, хоча й зробили значний внесок у формування концепції міжнародної правосуб'єктності, на сьогодні не розглядаються як її суб'єкти - як-от Міжнародна організація Червоного Хреста або католицька церква.

Держава як суб'єкт міжнародної безпеки:

1.Суверенітет і відповідальність.Держава володіє суверенітетом - правом самостійно визначати свою внутрішню та зовнішню політику.

Вона несе основну відповідальність за захист національної безпеки: території, політичного устрою, громадян. Водночас держава є відповідальною перед міжнародним співтовариством за дотримання міжнародного права (Статут ООН, Женевські конвенції тощо).

2. Роль великих держав у сучасному світі. Є визначальною для формування глобальної стабільності, економічного розвитку та вирішення міжнародних викликів [34, с.245].

США продовжують утримувати позицію глобального лідера, виступаючи маяком для встановлення стандартів безпеки і демократії. Спираючись на свій військовий та економічний потенціал, вони очолюють такі оборонні союзи, як НАТО, що грає ключову роль у забезпеченні колективної безпеки. Крім того, їхній вплив відчутний у процесах врегулювання конфліктів і побудови міжнародного консенсусу навколо головних глобальних проблем.

Китай все активніше прагне розширити свій вплив на міжнародній арені, зокрема в економічних та технологічних сферах. Його стратегія ґрунтується на просуванні амбітних ініціатив, таких як «Один пояс - один шлях», які створюють нові транспортні й економічні зв'язки між країнами. Водночас Китай дедалі більше демонструє себе як центр технологічного прогресу та інновацій, що ставить його в позицію серйозного конкурента для західних країн[35, с.34].

Європейський Союз, хоча й не має статусу єдиної держави, виступає значущим колективним актором на міжнародній арені. Об'єднуючи потужний економічний ресурс, спільну політику безпеки та яскраво виражені цінності, ЄС формує власне бачення глобального порядку. Його ініціативи спрямовані на захист прав людини, сталий розвиток та зміцнення регіональної і глобальної безпеки. Таким чином, роль великих держав полягає у визначенні ключових напрямів розвитку світу, однак кожна з них діє в межах своїх стратегічних інтересів та пріоритетів, створюючи складний і часто суперечливий геополітичний ландшафт.

3. Малі та середні держави, хоч і не володіють глобальним впливом, часто відіграють ключову роль у забезпеченні регіональної стабільності. Яскравим прикладом є Україна, яка, попри агресію з боку Росії, стала рушійною силою для трансформації всієї системи європейської безпеки. Зазвичай такі країни прагнуть інтеграції в колективні механізми захисту, як-от вступ до НАТО, ЄС чи участь у регіональних союзах задля посилення власної безпеки[35, с.55].

4. Інструменти впливу держави в сфері міжнародної безпеки охоплюють різноманітні важелі, що дозволяють забезпечувати свої національні інтереси та стабільність у глобальному середовищі:

1.4 Військовий потенціал: забезпечення обороноздатності держави за допомогою регулярної армії, сучасних видів озброєння, включаючи ядерне стримування, яке служить ключовим фактором у запобіганні масштабним конфліктам.

2.4 Дипломатія: активна участь в укладенні міжнародних угод, співпраця у межах міжнародних організацій, а також роль посередника для врегулювання міждержавних чи регіональних конфліктів.

3.4 Економічні важелі: застосування санкцій як інструменту тиску, контроль над стратегічно важливими енергетичними ресурсами, розвиток торгівлі для зміцнення позицій на глобальному ринку.

4.4 Інформаційна політика: використання медіа для формування громадської думки, ведення пропагандистських кампаній і сприяння публічній дипломатії для зміцнення іміджу держави та донесення її позиції до світової спільноти.

Виклики для держави як гаранта безпеки У сучасному глобалізованому середовищі держави поступово втрачають абсолютну монополію на застосування сили. Впливові недержавні актори, такі як терористичні угруповання, транснаціональні корпорації та навіть окремі хакерські групи, здатні становити серйозну загрозу державній та міжнародній стабільності. Внутрішні проблеми, зокрема корупція, слабкість державних інституцій і недоліки у сфері публічного

управління, мають прямий вплив на стан міжнародної безпеки, створюючи умови для нестабільності та конфліктів. Сучасні реалії змушують держави дедалі частіше звертатися до міжнародного співробітництва, об'єднуючи зусилля через альянси, коаліції та різноманітні глобальні механізми замість ізоляційних підходів до вирішення викликів.

Держава була і залишається ключовим елементом у структурі глобальної системи безпеки. Вона є основним носієм суверенітету, володіє легітимним правом на застосування сили та несе першочергову відповідальність за захист як своїх громадян, так і територій. Історія міжнародних відносин свідчить, що саме навколо держав формувалася вся система міжнародних угод, альянсів та організацій, спрямованих на забезпечення стабільності й порядку. У сучасному світі роль держави в питаннях міжнародної безпеки набуває дедалі більш комплексного характеру. З одного боку, великі держави, такі як США та Китай, залишаються визначальними гравцями, встановлюючи глобальний порядок денний завдяки комбінації військового впливу, економічної сили та дипломатичних ініціатив. Їх діяльність задає стратегічні орієнтири й значною мірою впливає на роботу міжнародних організацій. З іншого боку, малі й середні держави відіграють зростаючу роль у підтримці регіональної стабільності, особливо в кризових регіонах.

На прикладі України видно, як держава середнього масштабу може стати рушійною силою змін у всій європейській системі безпеки. При цьому функції держави як суб'єкта безпеки виходять далеко за межі її військових можливостей. Дипломатичні зусилля, економічні важелі, політика санкцій і інформаційні операції формують широкий арсенал інструментів для реалізації стратегії впливу. Паралельно з цим зростає пріоритет ефективного публічного управління у сфері безпеки. Лише дієві й демократичні інститути здатні гарантувати внутрішню стабільність держави та зміцнювати міжнародну довіру, створюючи основу для конструктивної взаємодії в умовах глобальних викликів.

1.3. Актуальні загрози глобальній безпеці: воєнні конфлікти, тероризм, кіберзлочинність, гібридні загрози

Війна у своєму класичному розумінні - це збройне протистояння між двома державами. Ці країни можуть різнитися за розміром території чи чисельністю населення, але зазвичай мають приблизно однаковий політичний статус. Здебільшого війни виникали через прагнення захопити чужі землі або ресурси. Проте бували й такі конфлікти, причини яких здаються абсолютно безглуздими. Наприклад, у липні 1969 року між Сальвадором і Гондурасом вибухнув військовий конфлікт після футбольного матчу.

Ця непродумана й абсурдна з сучасної точки зору війна забрала понад дві тисячі життів і фактично зруйнувала перспективи інтеграції в рамках Спільного ринку Центральної Америки. Протягом історії часто траплялося так, що велика держава у разі зовнішніх проблем досягала своїх цілей методом воєнного втручання. Мирні домовленості були ненадійними, оскільки угоди між країнами часто порушувалися. Ставлення до війни суттєво змінилося лише у XX столітті з появою ядерної зброї. Її руйнівна сила настільки велика, що будь-яке її застосування неминуче завдавало б шкоди не лише противнику, але й самій стороні, яка наважилася б її використати.

Воєнні конфлікти як ключова загроза глобальній безпеці. Воєнні конфлікти XXI століття залишаються одним із найзначніших викликів для світової безпеки. Незважаючи на прогрес дипломатії, діяльність міжнародних інституцій та функціонування систем колективної безпеки, війни продовжують глибоко впливати на політичну карту світу, змінюючи кордони держав, порушуючи економічну рівновагу та створюючи масштабні гуманітарні кризи. Після завершення періоду «холодної війни» для світу настав час, який часто називають «новим світовим порядком», із передбаченням переважання права над силою. Однак ці сподівання

швидко зникли. Уже в 1990-х роках людство зіткнулося з низкою жорстоких збройних протистоянь - у колишній Югославії, Руанді, Сомалі, Чечні. Ці конфлікти наочно продемонстрували, що навіть за умов краху біполярної системи міжнародні відносини залишаються чутливими до етнічних, релігійних і геополітичних суперечностей.

1.Еволюція воєнних конфліктів у сучасному світі.

На початку ХХІ століття війни набули нового характеру. Якщо раніше вони здебільшого відбувалися між державами, то тепер більшість конфліктів має **внутрішньодержавний або змішаний** характер. За даними ООН та Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру (SIPRI), понад 80% сучасних воєнних дій відбуваються всередині країн або за участю недержавних акторів - збройних угруповань, приватних військових компаній, терористичних організацій.[40, с.57]

Такі конфлікти часто характеризуються, асиметричністю (нерівність сил між сторонами, застосування нетрадиційних тактик),високим рівнем цивільних жертв, тривалістю та фрагментованістю (відсутність чіткої лінії фронту, залучення іноземних акторів).

Крім того, воєнні дії дедалі частіше супроводжуються інформаційними, економічними та кіберкомпонентами, що перетворює їх на складні політичні та технологічні протистояння.

2. Російська агресія проти України є одним із найпомітніших прикладів сучасних воєнних загроз, яка розпочалася у 2014 році з анексії Криму і переросла у широкомасштабну війну в 2022 році. Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну остаточно зірвало маску з агресивного путінського режиму, що 9 років прикидався «миротворцем» та «третьою стороною» у війні на сході України, поширюючи на весь світ дезінформацію, брехню про «Донецьку та Луганську народні республіки», які насправді є підконтрольними Москві окупаційними

режимами в Донецькій та Луганській областях України. Путін намагався переконати світ, буцімто в Україні триває «громадянська війна».

Російсько-українська війна перетворилася на характерний приклад гібридного конфлікту, що інтегрує в собі різноманітні методи та засоби ведення боротьби. Він охоплює кілька основних аспектів: по-перше, це класичні бойові дії, які все ще залишаються домінуючою складовою традиційного розуміння війни; по-друге, масштабні кібератаки, спрямовані на підрив роботи ключових державних інституцій, що негативно впливають на функціонування критичної інфраструктури цілого суспільства; по-третє, інформаційна війна, яка включає активне поширення пропаганди, маніпуляцію громадською думкою через дезінформацію та свідоме викривлення фактів задля досягнення стратегічних політичних цілей. Не менш важливою є і тактика енергетичного та економічного шантажу, що створює навмисний тиск на держави та народи із використанням їхньої залежності від енергетичних ресурсів чи економічної взаємодії.

Цей конфлікт завдав не лише нищівних наслідків для України, але й серйозно похитнув систему глобальної безпеки. Вперше з часів Другої світової війни в Європі одна держава відверто порушила основоположні принципи Статуту ООН, застосувавши військову силу для зміни міжнародно визнаних кордонів. Це поставило під сумнів ефективність наявних механізмів колективної безпеки та змусило міжнародну спільноту переосмислити природу сучасних воєнних конфліктів.

Цей багаторівневий конфлікт яскраво продемонстрував, що сучасні війни виходять за межі традиційних уявлень про збройні протистояння. Вони стають багатограними та впливають практично на всі аспекти життя - від політичної стабільності окремих країн до функціонування глобальної економіки. Війна зачіпає сфери енергетичної безпеки, зриває торгові відносини, викликає серйозні гуманітарні кризи, змінює середовище довкола міжнародної дипломатії та навіть торкається таких критично важливих секторів, як забезпечення продовольчими

ресурсами. Таким чином, цей конфлікт показав світові не лише нові методи агресії, але й спонукав замислитися над необхідністю розробки комплексних стратегій для ефективного реагування на гібридні загрози.

3. Регіональні конфлікти та їх глобальні наслідки.

Близький Схід - затяжні конфлікти в Сирії та Ємені, палестино-ізраїльське протистояння, а також геополітичне суперництво між Іраном і Саудівською Аравією. Африка - громадянські війни у Судані, Ефіопії та Нігерії, а також активність ісламістських угруповань у регіоні Сахель.

Азія - загострення ситуації навколо Тайваню, Кашміру й Корейського півострова. Такі конфлікти мають глобальні наслідки, адже провокують міграційні кризи, терористичну загрозу, збої у міжнародній торгівлі та гуманітарні катастрофи. Це підкреслює, наскільки локальні війни можуть швидко переростати у глобальні виклики, особливо у світі, де інформаційні потоки, ресурси та економічні системи надзвичайно взаємопов'язані.

4. Роль міжнародної спільноти у врегулюванні конфліктів залишається вагомим, проте ефективність її дій часто обмежується низкою чинників. Організації, такі як ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС та інші, роблять значний внесок у підтримання миру та стабільності у світі. ООН здійснює миротворчі операції, проте її ефективність нерідко знижується через право вето постійних членів Ради Безпеки, яке блокує прийняття критично важливих рішень.

НАТО за час свого існування перетворилося з оборонного альянсу на багатофункціональний механізм, спрямований на забезпечення безпеки та стабільності.

Під егідою Альянсу проводяться миротворчі та військові місії за межами його традиційної зони впливу, як-от в Афганістані й на Балканах. Європейський Союз активно впроваджує політику управління кризовими ситуаціями, використовуючи санкції проти агресорів і наполегливо працюючи над зміцненням спільної оборонної політики. Однак, навіть попри ці зусилля, значна частина сучасних

конфліктів залишається невирішеною. У багатьох випадках вони трансформуються у "заморожені" протистояння, які зберігають високий ризик нових спалахів насильства.

Втім світ, країни та людство розуміють, що воєнні конфлікти несуть в собі велику загрозу для цивілізованого світу через це глобальний індекс миру, створений Інститутом економіки та миру, що є провідним аналітичним центром із головним офісом у Сідней і представництвами в Нью-Йорку, Мехіко та Оксфорді, виступає ключовим світовим показником рівня миролюбності. У межах дослідження оцінюються 163 незалежні держави та території за допомогою 23 якісних і кількісних критеріїв. Індекс дозволяє визначити основні тенденції, оцінити економічну значущість миру та сприяти сталому розвитку суспільств. За даними звіту Ізраїль посів 155-те місце, а Україна - передостаннє, 162-ге, зі 163 країн. Нижче України лише Росія (163). Україна, що посіла 162-ге місце, продовжує потерпати від наслідків путінської агресії. Окрім фронту, внутрішнє насильство та злочинність зросли через поширення зброї та економічну розруху[42, с.32]

Тероризм та гібридні загрози є не менш впливовим фактором загрози для глобальній безпеці світу. Посилаючись на ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» **тероризм** можна визначити як суспільно небезпечну діяльність, що відзначається свідомим і цілеспрямованим застосуванням насильства для досягнення своїх злочинних намірів. Ця діяльність охоплює широкий спектр актів агресії, таких як захоплення заручників, підпали, фізичні вбивства, грубі тортури і методичне залякування як цивільного населення, так і представників органів державної влади. Крім того, серед засобів терористичних дій слід зазначити скоєння інших намагань, що спрямовані на посягання на життя чи здоров'я абсолютно невинних людей. У багатьох випадках до такого виду загроз додається імовірність словесного чи фактичного залякування злочинними діями, метою яких є досягнення певних, зазвичай протиправних, цілей через страх, дестабілізацію або примус.

Законодавець виділяє декілька форм тероризму:

- Терористичний акт - злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України. У разі, коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями 112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями Кримінального кодексу України, відповідальність за їх вчинення настає відповідно до Кримінального кодексу України;[43, с.4].

- Технологічний тероризм являє собою особливу категорію кримінальних правопорушень, що здійснюються з метою тероризму через використання різноманітної зброї масового ураження, зокрема ядерної, хімічної, бактеріологічної (або біологічної), а також її окремих компонентів. Крім того, до таких методів належить застосування інших речовин, які можуть завдати шкоди здоров'ю людей, засобів електромагнітного впливу, комп'ютерних систем, мереж зв'язку та інформаційних технологій. У рамках таких дій нерідко здійснюються захоплення, пошкодження або виведення з експлуатації потенційно небезпечних об'єктів, руйнування їхньої інфраструктури чи функціональних можливостей. Подібні злочини не лише спричиняють безпосередню загрозу надзвичайних ситуацій або кризового стану внаслідок цих дій, але й формують серйозну небезпеку для персоналу відповідних об'єктів, населення, яке проживає у зоні ризику, та навколишнього середовища загалом. Такий вид тероризму також створює передумови для виникнення аварій, катастроф і подій техногенного характеру з глобальними наслідками для людства та екології.

- Міжнародний тероризм - здійснювані у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно небезпечні насильницькі діяння, пов'язані з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об'єктів,

систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження;[43, с.16].

В свою чергу маємо підсумувати висновок збройні конфлікти в сучасному світі вже не обмежуються лише локальними подіями - вони набувають глобального виміру та породжують системні наслідки. Їхній вплив поширюється не лише на збереження національної безпеки окремих країн, але й на стабільність енергетичних ресурсів, функціонування продовольчих ринків, погіршення гуманітарної ситуації та стан міжнародного права. Сучасна війна представляє собою не лише протистояння військових сил, але і конфлікт цінностей, інформаційних стратегій, а також економічних інтересів. У зв'язку з цим ефективно протистояння воєнним загрозам вимагає скоординованих колективних заходів, зміцнення функцій міжнародних інституцій та переосмислення ролі держав у процесах забезпечення миру та стабільності.

Висновок до Розділу I.

Проведений аналіз історичного розвитку концепції міжнародної безпеки свідчить про її постійну трансформацію під впливом змін у міжнародному середовищі, характері загроз і розвитку політичних інституцій. На різних етапах історичного розвитку міжнародних відносин безпека трактувалася по-різному — від вузького розуміння як військового захисту держави до сучасного комплексного підходу, що охоплює політичні, економічні, соціальні, інформаційні та гуманітарні аспекти. Це підтверджує динамічний характер міжнародної безпеки як наукової категорії та практичного інструменту.

У період класичної міжнародної системи безпека ототожнювалася насамперед із збереженням суверенітету та територіальної цілісності держави, а основним механізмом її забезпечення виступала система балансу сил. Реалістичний підхід, який домінував у теорії міжнародних відносин, виходив із пріоритету держави як

головного суб'єкта безпеки та необхідності стримування потенційних противників. Водночас досвід двох світових воєн продемонстрував обмеженість такого підходу та актуалізував потребу у створенні механізмів колективної безпеки.

Формування післявоєнної системи міжнародної безпеки, зокрема створення Організації Об'єднаних Націй, стало спробою інституціоналізувати колективну відповідальність за підтримання миру та безпеки. Проте період «холодної війни» знову зумовив домінування військово-політичного виміру безпеки та логіки протистояння блоків. Безпека в цей час здебільшого розглядалася крізь призму ядерного стримування, що зменшувало ризик прямого воєнного зіткнення, але водночас. Після завершення «холодної війни» відбулося суттєве розширення концепції міжнародної безпеки. На перший план вийшли немілітарні загрози, зокрема економічна нестабільність, тероризм, екологічні проблеми, міграційні процеси та поширення інформаційних і кібернетичних ризиків. У цей період сформувалися нові підходи до розуміння безпеки, зокрема концепція людської безпеки, яка акцентує увагу на захисті прав і свобод людини як ключової цінності міжнародного співтовариства. Події після 2014 року, зокрема анексія Автономної Республіки Крим і збройна агресія Російської Федерації проти України, стали переломним моментом у розвитку сучасної концепції міжнародної безпеки. Вони продемонстрували кризу системи колективної безпеки, неефективність окремих міжнародних механізмів та необхідність перегляду підходів до стримування агресії. Водночас ці події сприяли активізації ролі регіональних безпекових організацій і посиленню значення держави як ключового суб'єкта забезпечення безпеки.

Таким чином, історичний розвиток концепції міжнародної безпеки засвідчує її еволюцію від вузького військово-державного розуміння до багатовимірної, комплексної системи, що враховує сучасні глобальні виклики. Узагальнюючи основні підходи до розуміння міжнародної безпеки, можна зробити висновок, що ефективне забезпечення безпеки в сучасному світі потребує поєднання

міжнародних механізмів, національної відповідальності та дієвого публічного управління, здатного адаптуватися до швидких змін безпекового середовища. створювало нові глобальні загрози.

РОЗДІЛ II

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ТА КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

2.1. Наслідки російсько-українського збройного конфлікту для глобальної системи безпеки

Російське масштабне вторгнення в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, поставило українське суспільство перед низкою серйозних загроз і викликів. Окрім значних військових втрат, війна супроводжується масовими руйнуваннями цивільної інфраструктури та численними жертвами серед мирного населення. Проте сьогодні вся прогресивна світова спільнота стоїть на боці України, що зміцнює віру в нашу майбутню перемогу над підступним агресором. Російсько-українська війна спричинила глибоке переосмислення основних підходів до забезпечення безпеки та оборони на Європейському континенті, стимулювала формування нових пріоритетів і розробку стратегій, які тепер активно впроваджуються як у внутрішній, так і в зовнішній політиці держав[44, с.20].

Аналізуючи зміни, які відбулися в геополітичних альянсах, безпекових та оборонних конфігураціях, перспективи світової енергетики та зміни в глобальних ланцюгах постачань, можна зробити висновки про такі характеристики запуску нових процесів трансформації світового правопорядку:

1. Тенденція до зміни альянсів. У свою чергу якщо казати про геополітику на глобальній арені у сфері підтримки України, то світ розділився умовно кажучи на три складові: це ті хто підтримують Україну, ті хто підтримують державу агресора, а також держави які не приєдналася до вище зазначених груп.

Країни Європейського Союзу оперативно запровадили масштабні санкції та вжили активних заходів проти Росії. Хоча існує певна розрізненість у підходах, наприклад, через дискусії щодо обмеження цін на нафту чи вагання Німеччини щодо передачі

танків Україні, європейський блок продемонстрував злагоду в своїй реакції на воєнний конфлікт. Велика Британія виділилася рішучою риторикою та значною військовою допомогою Україні, що свідчить про чітке втілення стратегії Глобальної Британії.

Очікувано, Сирія та Білорусь висловили підтримку Путіну. Водночас тактична і стратегічна співпраця Росії з Іраном перейшла на новий етап. Під час голосування Генеральної асамблеї ООН щодо резолюції із засудженням агресії РФ утрималися 35 країн. Серед тих, хто не став відкрито підтримувати жодну зі сторін конфлікту, були три держави Британської співдружності - Південно-Африканська Республіка, Пакистан та Індія, а також найбільші країни, що зростають, Індонезія, Індія та Китай. [45, с.76].

2. Відродження геополітичних змагань і посилення суперечностей між ключовими гравцями:

- активація конкуренції серед провідних держав у боротьбі за сфери впливу, технологічну першість і військове домінування;

- зростаючий акцент на стратегічних інтересах, який дедалі більше переважає над багатосторонніми нормами, що провокує поляризацію в міжнародній політиці.

3. Однією з головних характеристик сучасного етапу глобального розвитку є рефрагментація багатосторонності, що поступово витісняє модель універсального глобального управління, побудовану на інституціях ООН, СОТ та принципі загального консенсусу між державами. Ефективність традиційних міжнародних організацій дедалі частіше ставиться під сумнів через політичну напруженість між ключовими гравцями, зіткнення інтересів і зростаючу геополітичну поляризацію. Особливо наочним це є на прикладі Ради Безпеки ООН, де механізм права вето регулярно стає причиною блокування рішень із ключових глобальних питань - від агресії Росії проти України до конфліктів на Близькому Сході та в Африці.

4. Як наслідок, міжнародна система переходить від домінування універсальних інституцій до моделі, де зростає значення **регіональних, тематичних і гнучких**

коаліцій, орієнтованих на вирішення конкретних проблем. Сучасні загрози - енергетичні, кібернетичні, військові, екологічні - вимагають швидших і більш адаптивних механізмів реагування, ніж ті, що забезпечують традиційні інституції. У цьому контексті виникають так звані **коаліції односторонніх** (coalitions of the willing), які формуються навколо певних цілей: забезпечення безпеки, підтримки санкційних режимів, протидії кіберзлочинності, розбудови оборонних можливостей.

5. Серед прикладів таких форматів можна виділити: G7, який відіграє ключову роль у координації санкційної політики проти держав-агресорів і в розробці глобальних економічних рішень; групу Rammstein - багатонаціональну платформу для підтримки Збройних сил України; Люблінський трикутник і ініціативу Тримор'я, що сприяють посиленню регіональної співпраці в Центрально-Східній Європі; QUAD і AUKUS, які зосереджені на створенні нової системи безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні; Європейський Союз, що поступово рухається до більш глибокої оборонної інтеграції через механізми, як-от PESCO та Європейський оборонний фонд.

6. Масштабні санкції та геоекономічне переналаштування стали ключовими відповідями на агресію, спричинивши зміну глобальних економічних ландшафтів. Запровадженні проти РФ санкційні пакети, безпрецедентні за своїм охопленням, спричинили значну трансформацію торговельних зв'язків, перенаправлення енергетичних потоків, скорочення впливу російських технологічних ринків та активний пошук альтернативних постачальників у рамках концепції «дружніх ланцюгів» (friendshoring). Усе це сприяє наростанню геоекономічної фрагментації світу.

7. Прискорення темпів озброєння та виклики у сфері постачання військової техніки сучасні глобальні події значно вплинули на стан і динаміку світового ринку озброєнь, створюючи як нові можливості, так і серйозні виклики для держав і виробників військової техніки. Особливо помітний вплив мають конфлікти в різних

куточках світу, зокрема в Україні, що призвело до стрімкого зростання попиту на важке озброєння, боєприпаси, інноваційні системи протиповітряної оборони та передові розвідувальні технології.

Зростання попиту на військову техніку Війна в Україні стала потужним стимулом для перегляду оборонних стратегій у багатьох країнах світу. Держави Заходу, активно підтримуючи Україну, значно збільшили постачання озброєнь, серед яких артилерійські установки, танки, системи протиповітряної оборони та високоточні ракети. Паралельно європейські країни почали інтенсивно інвестувати у модернізацію своїх збройних сил, укладаючи багатомільярдні контракти на закупівлю сучасного обладнання. Ці зміни відчутно вплинули на глобальний ринок озброєнь, який став помітно конкурентнішим. Виробники військової техніки стикаються з викликом швидкого збільшення виробничих потужностей, щоб відповідати постійно зростаючому попиту.

Війна мала вплив на глобальну систему безпеки та міжнародні процеси. Російсько-український збройний конфлікт став однією з ключових подій, що суттєво вплинула на трансформацію глобальної системи безпеки у XXI столітті. Ця війна не лише оголила слабкі місця існуючої архітектури міжнародної безпеки, але й стала каталізатором для перегляду багатьох її принципів, механізмів та підходів.

Однією з найбільш очевидних проблем, яку продемонстрував цей конфлікт, є недосконалість міжнародного правопорядку, заснованого на принципах Статуту ООН. Механізми стримування агресора виявилися недостатньо ефективними, особливо коли ключові інститути, такі як Рада Безпеки ООН, блокуються самим порушником. Російська агресія проти України стала яскравим прикладом того, як чинна система колективної безпеки не здатна оперативно реагувати на порушення міжнародного права.

Ця ситуація спричинила активізацію дискусій щодо необхідності реформування міжнародних органів та оновлення норм міжнародного права. Зокрема, все більше експертів і держав висловлюються за перегляд принципів

функціонування Ради Безпеки ООН та створення більш гнучких і дієвих механізмів реагування на глобальні загрози.

Російсько-українська війна спричинила значну перебудову оборонної політики в Європі та ширшому євроатлантичному просторі. Держави НАТО суттєво збільшили оборонні бюджети, активізували військово-політичну координацію та прискорили процес розширення Альянсу. Вступ Фінляндії до НАТО та очікуваний вступ Швеції є прямими наслідками цієї кризи.

Крім того, війна стимулювала довгострокові інвестиції у стримування загроз, включаючи розвиток новітніх технологій, модернізацію військової інфраструктури та посилення кібербезпеки. Ці процеси демонструють, що сучасна безпека більше не обмежується лише традиційними військовими аспектами - вона охоплює багатовимірний підхід до захисту держав і регіонів.

Одним із важливих наслідків конфлікту стала геоекономічна фрагментація. Країни почали переглядати залежності від енергоресурсів, критичної сировини та логістичних маршрутів. Європа суттєво скоротила імпорт російських енергоносіїв і активізувала пошук альтернативних джерел енергії. Це спричинило формування нових виробничих і торговельних блоків, які базуються на принципах економічної безпеки та диверсифікації.

Масштабні гуманітарні наслідки війни стали ще одним важливим аспектом кризи. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки через бойові дії, що створило значне навантаження на системи соціальної підтримки як всередині країни, так і за її межами. Руйнування інфраструктури та зростання вразливості окремих регіонів актуалізували питання міжнародної гуманітарної допомоги та розробки довгострокових стратегій відновлення.

Війна також висвітлила новий вимір сучасних конфліктів - кіберпростір. Кібернапади, інформаційні операції та маніпулятивні впливи стали невід'ємною складовою цієї війни. Це підкреслює необхідність створення глобальних стандартів

кібербезпеки та кіберстійкості, які могли б забезпечити захист від подібних загроз у майбутньому.

Підсумуючи, російська агресія проти України стала не лише викликом для існуючої системи міжнародної безпеки, але й поштовхом до її глибокої модернізації. Війна продемонструвала, що безпека більше не може розглядатися виключно у військовому чи регіональному вимірі - вона стала комплексною, багатовимірною та глобально взаємопов'язаною.

Збройний конфлікт суттєво вплинув на трансформацію сучасної глобальної системи безпеки, що відображається у дослідженнях багатьох українських науковців. Вітчизняні експерти одностайно підкреслюють, що агресія Російської Федерації проти України не обмежується рамками локального чи регіонального протистояння, а має системний характер, який серйозно позначається на функціонуванні міжнародного правопорядку. Зокрема, В. Горбулін акцентує увагу на тому, що війна проти України зруйнувала міф про стабільність, що утворився після завершення «холодної війни», та стала поштовхом до перегляду підходів у сфері забезпечення глобальної безпеки.

Українські науковці підкреслюють, що російсько-український конфлікт оголив глибоку кризу системи колективної безпеки, насамперед через неспроможність Ради Безпеки ООН виконувати свої базові функції. За твердженням Л. Чекаленко, зловживання правом вето державою-агресором фактично паралізувало діяльність ключового органу підтримання миру, що негативно позначилося на довірі до міжнародних безпекових інституцій загалом. У цьому контексті конфлікт в Україні розглядається як приклад системного порушення принципів міжнародного права.

Українські дослідники також акцентують увагу на геополітичних наслідках конфлікту. На думку А. Качинського, війна в Україні сприяла зміцненню ролі регіональних безпекових альянсів, зокрема НАТО, а також стимулювала активізацію безпекової політики Європейського Союзу. Окрім того, вона висунула

на перший план необхідність створення нової системи європейської та глобальної безпеки, яка базувалася б на ефективних механізмах стримування агресії.

Сучасна архітектура міжнародної безпеки потребує адаптації до реалій XXI століття. Це включає посилення відповідальності держав за дотримання міжнародного права, формування більш ефективних механізмів колективного реагування на загрози та впровадження нових стандартів у сфері кібербезпеки й економічної стійкості. Тільки через комплексний підхід можна забезпечити стабільність і мир у глобальному масштабі.

2.2. Недоліки в системі безпеки ООН, НАТО та Європейського Союзу

Сучасні глобальні та регіональні виклики чітко показали, що навіть найвпливовіші міжнародні інституції, такі як Організація Об'єднаних Націй, НАТО та Європейський Союз, стикаються з низкою внутрішніх обмежень і структурних недоліків, які суттєво впливають на їхню здатність ефективно забезпечувати міжнародну безпеку. Постійна еволюція загроз, які дедалі частіше включають гібридні атаки, хакерські атаки в кіберпросторі, транснаціональний тероризм і масштабні міждержавні конфлікти, нерідко перевищує адаптаційні можливості цих організацій. Швидкість таких змін ставить під сумнів їхню оперативність та здатність адекватно реагувати в динамічному середовищі конфліктів. Особливо очевидними ці проблеми стали після початку російсько-українського збройного протистояння, яке перетворилося на своєрідне випробування для дієздатності міжнародних механізмів безпеки та перевірку їхньої стійкості у протидії агресії. Незважаючи на значний досвід роботи, наявність комплексних правових основ та значний військово-політичний потенціал, вищезгадані інституції демонструють різну ступінь ефективності у своїй діяльності. Їхні дії нерідко обмежуються певними компромісами на рівні політики, складнощами процедурного характеру

або суперечливістю інтересів країн-членів, що ускладнює досягнення консолідованих рішень.

Ці обставини загострюють питання про необхідність критичного переосмислення їхньої поточної ролі, удосконалення координаційних механізмів та підвищення здатності впливати на поведінку окремих держав у кризових умовах. Глибокий аналіз слабких сторін цих структур дозволяє не лише з'ясувати причини недостатньої ефективності їхньої діяльності, але й відкрити перспективи для реформування глобальної та європейської систем захисту. У цьому контексті особливу увагу слід приділити розробці нових підходів до запобігання конфліктам та реагування на них, враховуючи сучасні реалії.

Система міжнародної безпеки, яка склалася після Другої світової війни, зазнала серйозних змін, що стали викликом для України та світу. Вплив міжнародних організацій, які мали гарантувати дотримання норм міжнародного права, значно знизився, що призвело до неефективності механізмів врегулювання криз та зростання міждержавних конфліктів. Особливо гостро це проявилось в Україні, де Будапештський меморандум не зміг запобігти російській агресії, яка розпочалася як гібридна війна, а згодом переросла у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року.

Росія протягом тривалого часу демонструвала загрозу суверенітету сусідніх держав, таких як Грузія, Молдова та Україна. Однак реакція міжнародної спільноти залишалася недостатньо рішучою. Незважаючи на порушення міжнародного права, відповідь демократичних країн обмежувалася політикою стримування та помірними санкціями. Такий підхід не зміг зупинити агресивні дії Кремля, що призвело до ескалації конфлікту. Ця ситуація підкреслює необхідність реформування міжнародних безпекових механізмів та посилення відповідальності міжнародних організацій за підтримку миру. Для України важливо заручитися більш дієвою підтримкою міжнародної спільноти та продовжувати боротьбу за свою територіальну цілісність і незалежність[46, с.71].

Сполучені Штати Америки продовжують наполегливо працювати над зміцненням свого глобального лідерства, зосереджуючись на розширенні впливовості НАТО та трансформації існуючого світового порядку відповідно до своїх інтересів і стратегічних пріоритетів. Одним із ключових викликів на цьому шляху залишається значний ядерний потенціал Росії, який становить серйозну стратегічну загрозу. У той же час Китай, хоча і зосереджений переважно на вирішенні внутрішніх проблем та підтриманні стабільності, демонструє стабільне економічне зростання.

З кожним роком його економічна потужність наближається до рівня Сполучених Штатів, що потенційно може змінити баланс сил у світі. Європейський Союз стикається зі значними внутрішніми викликами, зокрема зростаючими розбіжностями між державами-членами, які негативно впливають на його спроможність бути ефективним регіональним лідером та грати послідовну роль у глобальній політиці. Натомість країни Глобального Півдня, як-от Африка та Латинська Америка, а також держави Азії, включаючи Японію та Південну Корею, потребують більш тісного залучення до формування міжнародного порядку денного, щоб зробити його більш інклюзивним і враховувати інтереси цих регіонів. Окрему увагу варто приділити ефективності Організації Об'єднаних Націй, яка залишається одним із найважливіших механізмів регулювання глобальних питань. Її функціонування все частіше стає об'єктом критики через неспроможність швидко й адекватно реагувати на багатовимірні сучасні виклики, що вимагають оновлення підходів і реформування існуючих структур[47, с.77].

Концепція та структура Організації Об'єднаних Націй, яка була створена для підтримки миру та безпеки після Другої світової війни, потребує суттєвих реформ. Зміни у глобальному балансі сил вимагають адаптації ключових органів ООН, зокрема Ради Безпеки, до сучасних геополітичних реалій. Ефективне управління міжнародною безпекою є критичним завданням у контексті зростаючих викликів.

Роль України у цьому процесі є надзвичайно важливою. Успішна протидія російській агресії може перетворити Україну на потужного гравця в Європі як у військовому, так і в економічному аспектах. Це, своєю чергою, вплине на зниження ризиків з боку Росії та сприятиме зміцненню міжнародної безпеки. Навпаки, втрата Україною державності могла б мати катастрофічні наслідки для безпеки Європи та світу, створюючи прецедент для подальшого використання сили у міжнародних відносинах.

Отже, реформування ООН та підтримка України є ключовими елементами стабільності сучасного світу.

Перша стаття Статуту ООН заклала фундаментальне розуміння міжнародної безпеки, визначивши її головну мету: підтримання миру та стабільності у світі. Вона передбачає вжиття ефективних спільних заходів для запобігання та ліквідації загроз миру, припинення актів агресії та інших порушень міжнародного порядку. Також особлива увага приділяється мирному врегулюванню конфліктів і суперечок на основі принципів справедливості та міжнародного права, що має сприяти зниженню ризиків ескалації напруженості та забезпеченню гармонійних міжнародних відносин [48, с.65].

Після 2022 року Україна стала ключовим елементом у трансформації глобальної системи безпеки, особливо в євроатлантичному регіоні. У 2024 році почали втілюватися ініціативи, що спираються на концепцію «договірної безпеки», закладену в основу Київського безпекового договору. Ця ідея передбачає впровадження нових механізмів міжнародно-правових гарантій для України, що сприяє зміцненню миру та стабільності на європейському континенті. «Договірна безпека» стала головним елементом зовнішньополітичної стратегії України, орієнтованої на активне партнерство та укладення взаємовигідних угод із союзниками. Водночас вона виконує функцію перехідного етапу на шляху до повноправного членства України в НАТО, допомагаючи країні адаптуватися до стандартів Альянсу. Таким чином, Україна не лише зміцнює власні оборонні

можливості, а й активно долучається до формування нової системи міжнародної безпеки, заснованої на принципах колективної відповідальності та стратегічного співробітництва[49, с.89].

Однією з ключових ініціатив України у зміні глобальної безпекової архітектури стала пропозиція створення нового міжнародного альянсу U-24. Президент України представив цю ідею під час виступу перед Конгресом США 16 березня 2024 року, наголосивши на необхідності оперативної та скоординованої реакції світової спільноти на будь-які акти агресії. Концепція U-24 передбачає формування об'єднання відповідальних держав, яке гарантуватиме негайну відповідь на військові загрози, не відкладаючи дій на тижні чи місяці. Принцип оперативності -реагування протягом перших 24 годин після нападу є основою цієї ініціативи. Запропонована Україною модель спрямована на усунення критичних недоліків нинішньої системи міжнародної безпеки, зокрема повільності ухвалення рішень та неефективності превентивних заходів. U-24 може стати важливим елементом нової архітектури безпеки, у якій Україна відіграє ключову роль як ініціатор реформ та рушійна сила глобальної стабільності.

російсько-українська війна стала серйозним тестом для глобальної системи міжнародної безпеки, оголивши її слабкі місця та необхідність оновлення. Війна фактично зруйнувала існуючі механізми підтримки миру, які були створені після Другої світової і холодної воєн на засадах багатосторонньої співпраці, взаємної відповідальності та поваги до національного суверенітету. Одним із найяскравіших проявів цієї кризи стала бездіяльність Ради Безпеки ООН, де право вето Росії як постійного члена заблокувало ухвалення будь-яких рішень щодо врегулювання конфлікту. Попри численні заклики до дій, ООН опинилася у стані геополітичного застою, що поставило під питання її спроможність виконувати ключову функцію - забезпечення міжнародного миру і безпеки. У такій ситуації Україна виступила ініціатором перегляду та реформи існуючих механізмів безпеки, пропонуючи нові формати міжнародної кооперації, що забезпечували б оперативну реакцію на

агресію та ефективний захист суверенітету держав. Українська дипломатія активно займається просуванням реформ міжнародних інституцій безпеки, а також створенням нових союзів, які можуть стати основою для нової системи глобальної безпеки в майбутньому.

Російсько-українська війна стала серйозним тестом для глобальної системи міжнародної безпеки, оголивши її слабкі місця та необхідність оновлення. Війна фактично зруйнувала існуючі механізми підтримки миру, які були створені після Другої світової і холодної воєн на засадах багатосторонньої співпраці, взаємної відповідальності та поваги до національного суверенітету. Одним із найяскравіших проявів цієї кризи стала бездіяльність Ради Безпеки ООН, де право вето Росії як постійного члена заблокувало ухвалення будь-яких рішень щодо врегулювання конфлікту. Попри численні заклики до дій, ООН опинилася у стані геополітичного застою, що поставило під питання її спроможність виконувати ключову функцію - забезпечення міжнародного миру і безпеки. У такій ситуації Україна виступила ініціатором перегляду та реформи існуючих механізмів безпеки, пропонуючи нові формати міжнародної кооперації, що забезпечували б оперативну реакцію на агресію та ефективний захист суверенітету держав. Українська дипломатія активно займається просуванням реформ міжнародних інституцій безпеки, а також створенням нових союзів, які можуть стати основою для нової системи глобальної безпеки в майбутньому[49. С.94].

Крім військової агресії, Росія веде й активну інформаційну війну, яка розпочалася задовго до 24 лютого 2022 року. Гібридний характер цієї війни продемонстрував нові загрози, зокрема використання дезінформації, пропаганди та кібератак для маніпуляції громадською думкою, підриву демократичних процесів та розколу міжнародної спільноти. Україна не лише успішно протидіє цим викликам, але й формує нові стандарти інформаційної безпеки, які можуть стати основою для оновленої системи міжнародної безпеки. Активна дипломатична та інформаційна діяльність України сприяє зміцненню глобальної протидії

інформаційній агресії та формуванню ефективних механізмів захисту від таких загроз у майбутньому[46, с.66].

У висновку ми можемо зазначити війна в Україні, що розпочалася у 2022 році, стала вирішальним моментом для міжнародної системи безпеки, викликавши значні зміни в геополітичному розкладі сил. Російська агресія проти України пришвидшила процес перегляду стратегічних пріоритетів держав і спонукала світову спільноту до переоцінки чинних механізмів забезпечення безпеки. Особливу роль відіграло об'єднання західних країн у підтримці України, яке охоплює військову, економічну і гуманітарну допомогу.

Одним із найважливіших наслідків війни стало значне поглиблення співпраці та координації між країнами-членами НАТО і Європейського Союзу. Для Альянсу це означало не лише зміцнення обороноздатності, але й впровадження нових механізмів, що дозволяють оперативніше реагувати на потенційні загрози безпеці в регіоні. Одночасно Європейський Союз пройшов етап переосмислення своєї безпекової політики, що проявилось у введенні масштабних санкцій проти Російської Федерації, а також у збільшенні фінансування та інвестицій, спрямованих на розвиток можливостей у військовій сфері. Це стало не лише відповіддю на поточні виклики, але й елементом довгострокової стратегії забезпечення стабільності та миру в Європі.

Одним із найважливіших наслідків війни стало значне поглиблення співпраці та координації між країнами-членами НАТО і Європейського Союзу. Для Альянсу це означало не лише зміцнення обороноздатності, але й впровадження нових механізмів, що дозволяють оперативніше реагувати на потенційні загрози безпеці в регіоні. Одночасно Європейський Союз пройшов етап переосмислення своєї безпекової політики, що проявилось у введенні масштабних санкцій проти Російської Федерації, а також у збільшенні фінансування та інвестицій, спрямованих на розвиток можливостей у військовій сфері. Це стало не лише

відповіддю на поточні виклики, але й елементом довгострокової стратегії забезпечення стабільності та миру в Європі.

Війна також виявила недоліки традиційних механізмів стримування. Інституції, такі як ООН та ОБСЄ, зіткнулися з викликами, що вимагають оновлення їх функцій. Зокрема, необхідність швидшої мобілізації ресурсів і координації дій стала очевидною у відповідь на новітні загрози, включаючи гібридні війни та використання інформаційних технологій у військових конфліктах. Це потребує створення нових підходів до забезпечення глобальної безпеки та посилення механізмів колективного реагування.

Крім того, війна в Україні продемонструвала важливість санкційної політики як інструменту тиску на агресора. Західні країни впровадили безпрецедентні економічні обмеження проти Росії, що мали на меті зменшити її здатність фінансувати військові дії. Такі заходи стали сигналом для інших держав про неприпустимість порушення міжнародного права.

Сучасні глобальні виклики вимагають від міжнародної спільноти більшої координації та інноваційності у підходах до безпеки. Війна в Україні стала каталізатором для пошуку нових форм співпраці між державами, що дозволяють швидше реагувати на кризи та забезпечувати стабільність у світі. Цей процес є важливим кроком до створення більш ефективної системи міжнародної безпеки, здатної адаптуватися до реалій XXI століття.

Висновки були зроблені на базі аналізу джерел.[50]

2.3. Значення публічного управління у формуванні та реалізації політики безпеки

Публічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки кожної держави. Його головним завданням є координація роботи державних інституцій, формування стратегічних пріоритетів і впровадження

практичних дій для захисту національних інтересів. У сучасних умовах, які характеризуються швидкими змінами та зростанням різнопланових загроз, ефективність управлінських рішень стає надзвичайно важливою.

Одним із ключових завдань публічного управління є формування політики безпеки, яка відповідає актуальним викликам. Для цього необхідно забезпечити системний підхід до аналізу ризиків та загроз, що впливають на стабільність держави. Стратегічне планування має враховувати глобальні тенденції, регіональні особливості та внутрішні фактори, які можуть вплинути на безпеку країни. Міжвідомча координація є ключовим елементом ефективного державного управління. Злагоджена взаємодія між органами виконавчої влади, правоохоронними структурами, оборонними установами та іншими учасниками системи безпеки сприяє оперативному реагуванню на кризові ситуації й мінімізації ризиків. Для досягнення цієї мети важливо впроваджувати сучасні механізми комунікації, обміну даними і спільного ухвалення рішень.

Адаптивність державних інституцій до сучасних викликів є невід'ємним елементом їхньої ефективності та стабільного функціонування. У сучасному світі, де стрімкий технологічний прогрес докорінно змінює природу існуючих загроз, особливо в аспекті кібербезпеки, критично важливим стає постійне вдосконалення механізмів реагування. Державним органам необхідно не лише розуміти динаміку змін, але й активно впроваджувати інноваційні технологічні рішення, що здатні забезпечити належний рівень захисту. Це включає комплексний розвиток професійного кадрового потенціалу, який є основою для ефективного управління у кризових ситуаціях, а також систематичне впровадження сучасних управлінських практик. Саме ці фактори сприяють підвищенню адаптивності та готовності державних інститутів до будь-яких непередбачуваних обставин, що дозволяє оперативно й результативно реагувати на найрізноманітніші виклики у глобалізованому світі.

Сучасний етап розвитку геополітичних відносин у світі визначається наявністю низки глобальних проблем, які впливають на всі країни без винятку, як прямо, так і опосередковано. Основними викликами в цьому контексті стають загрози тероризму, гібридні конфлікти, поширення масштабних пандемій, а також радикалізація окремих національних меншин, які серйозно підривають основи стратегії національної безпеки будь-якої держави. Для України ці проблеми, на жаль, набувають не лише реального характеру, але вже давно стали внутрішньою частиною національної ситуації, яка викликає занепокоєння як серед політичного керівництва, так і серед громадянського суспільства, включаючи активні представники громадського сектору. Ураховуючи масштаби та комплексний характер цих викликів, стає очевидною нагальна потреба у створенні та постійній адаптації системи забезпечення національної безпеки. Така система має бути здатною не лише зменшувати ризики, але й профілактично реагувати на загрози, які дедалі частіше впливають на внутрішню та зовнішню стабільність країни. У цих умовах Україні конче потрібно регулярно переглядати стратегію національної безпеки, впроваджувати набір пов'язаних із її реалізацією заходів та неухильно формувати базу для підвищення ефективності організаційно-правового регулювання всього механізму забезпечення безпеки. Загальний процес змін у доктринальних принципах владних відносин на глобальному рівні, а також перерозподіл геополітичних центрів впливу і влади спричиняють виникнення нових специфічних умов і ситуацій. Це вимагає від сучасних лідерів України не лише впровадження адаптивних рішень у рамках політики національної безпеки, але й розроблення комплексної стратегії, яка б перевершувала традиційно оборонний підхід до підтримання внутрішньої політичної стабільності. Оборонні методи мають бути інтегрованими з більш проактивними та попереджувальними заходами, орієнтованими не лише на збереження соціально-економічної рівноваги, але й на активну взаємодію із зовнішнім середовищем для мінімізації ризиків у широкому глобальному контексті[51, с.126].

1. Насамперед, публічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні стратегічного планування, особливо у такій важливій сфері, як національна безпека держави. Відповідальні органи виконавчої влади, аналітичні центри, парламентські інститути, а також експертне середовище спільно працюють над формуванням концепцій, доктрин, стратегій національного рівня та державних програм, спрямованих на зміцнення безпеки країни. Цей процес є надзвичайно важливим і не може бути ефективним без їхньої активної участі. Саме через вертикальну систему управління визначаються першочергові пріоритети у сфері безпеки, обґрунтовуються довгострокові цілі, а також забезпечується їх гармонізація з міжнародними зобов'язаннями та договорами, які взяла на себе держава. Таким чином, систему публічного управління слід розглядати як стратегічну основу для формування напрямків розвитку та підтримання стабільності у сфері національної безпеки.

2. По-друге, публічне управління виконує ключову функцію координації та інтеграції дій різних секторів безпеки:

Військового;

Дипломатичного;

Економічного;

Інформаційного;

Кібернетичного;

Енергетичного тощо.

У сучасних гібридних конфліктах жоден окремий сектор не може забезпечити належного рівня захисту. Взаємодія міністерств, служб, відомств і органів місцевого самоврядування стає основою цілісності системи національної безпеки.

3. Також сфера публічного управління на державу є посилення її інституційної спроможності. Цей багатогранний процес передбачає комплексний підхід до вдосконалення професійних навичок кадрів - від підвищення кваліфікаційного рівня до створення умов для постійного професійного розвитку. Не менш важливим

є оптимізація організації системи кризового реагування, яка охоплює як технічне оновлення, так і покращення управлінських процедур, спрямованих на швидке і злагоджене врегулювання надзвичайних ситуацій. У цьому контексті модернізація державних органів набуває стратегічного значення, адже вона передбачає їхню адаптацію до вимог часу шляхом використання сучасних технологій, забезпечення достатнього фінансування, а також інтеграції інноваційних рішень. Особливий акцент робиться на функціональному розвитку антикризових центрів, створенні ефективних систем кіберзахисту, впровадженні механізмів стратегічних комунікацій для оперативного інформування громадян, а також удосконаленні заходів із забезпечення цивільного захисту населення.

4. По-четверте, публічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні демократичного контролю над сферою безпеки й оборони. Такі принципи, як прозорість, підзвітність, дотримання прав людини та контроль за ефективним використанням ресурсів, утворюють основу довіри громадян до держави і сприяють зміцненню безпекової політики. Реалізація демократичного контролю запобігає зловживанням і підвищує якість прийняття управлінських рішень.[52, с.109].

5. Важливо зазначити є те, що публічне управління чинить значний вплив на формування та підтримання комунікаційної складової загальної системи безпеки. В умовах сучасних викликів, таких як інформаційні війни, поширення фейкових новин та масові дезінформаційні кампанії, держава несе відповідальність за створення умов для своєчасного та достовірного інформування суспільства. Це включає розвиток ефективних стратегій комунікації, спрямованих на забезпечення прозорого діалогу між владою та громадянами, а також формування довіри. Не менш важливою є робота над підвищенням рівня медіаграмотності населення, що допоможе сприяти кращому розумінню інформаційного контенту та протистоянню маніпуляціям свідомістю. Загалом, якість і результативність цих заходів безпосередньо впливають на рівень суспільної стійкості, зміцнюючи здатність громадянська спільнота успішно протидіяти різноманітним загрозам.

Аналіз показав, що публічне управління має ключове значення у формуванні та реалізації політики безпеки в умовах трансформації сучасного міжнародного середовища. Зміна характеру загроз, поява гібридних, інформаційних і кібернетичних викликів вимагають перегляду традиційних підходів до управління безпекою, а також посилення ролі державних інституцій як основних координаторів безпекових процесів. На думку В. Ліпкана, ефективна безпекова політика можлива лише за умови належної організації системи публічного управління, здатної оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики і забезпечувати захист національних інтересів.

Наукові дослідження у галузі міжнародної безпеки засвідчують, що сучасна політика безпеки виходить за рамки виключно військових аспектів і охоплює політичний, економічний, соціальний, інформаційний та гуманітарний виміри. У цьому контексті безпека трактується як багатовимірний соціально-політичний феномен, який, згідно з поглядами Б. Бузана та О. Вевера, визначається через управлінські рішення та інституціоналізовані механізми. Важливу роль у цьому процесі відіграє публічне управління, яке забезпечує інтеграцію різних секторів безпеки, гармонізацію інтересів держави, суспільства та міжнародної спільноти, а також сприяє реалізації принципу сек'юритизації загроз.

Особливої ваги публічне управління набуває на етапі реалізації політики безпеки, де ефективність рішень визначається не лише їх змістом, а й здатністю управлінської системи забезпечити їх практичне виконання. Як підкреслює Дж. Най, у сучасному світі ефективна безпека залежить від поєднання «жорстких» і «м'яких» інструментів влади, що вимагає високого рівня управлінської компетентності, міжвідомчої координації та стратегічних комунікацій. У цьому аспекті публічне управління виступає не лише інструментом примусу, а й механізмом формування довіри та легітимності безпекової політики.

Досвід України у протистоянні збройній агресії з боку Російської Федерації підтверджує наукові висновки про важливість публічного управління в сфері

забезпечення безпеки. За словами В. Горбуліна, злагоджена координація державних органів, чітке стратегічне планування та ефективна мобілізація ресурсів відіграли ключову роль у збереженні державності та підвищенні стійкості системи безпеки. Однак виявлені проблеми в управлінні безпековими процесами свідчать про потребу в удосконаленні інституційної спроможності системи публічного управління. Особливу увагу заслуговує роль публічного управління на регіональному та місцевому рівнях. Українські дослідники, такі як С. Кубіцький і А. Качинський, зазначають, що саме місцеві органи виконавчої влади є ключовими виконавцями безпекової політики. Вони забезпечують громадську безпеку, цивільний захист і координують взаємодію з територіальними громадами. Наявність дієвих механізмів контролю та відповідальності сприяє підвищенню ефективності їхньої діяльності і зміцнює довіру населення до державних інституцій.

Публічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, інтегруючи зусилля різних суб'єктів, формуючи ефективні управлінські рішення та адаптуючи систему до сучасних викликів. Від якості державного управління залежить здатність країни оперативно реагувати на загрози, підтримувати внутрішню стабільність і зміцнювати міжнародні позиції. Стратегічність, професійність і системний підхід до формування політики безпеки є необхідними умовами для гарантування стійкого розвитку держави в умовах глобальних змін та невизначеності.

Висновки до Розділу II.

Аналіз наслідків російсько-українського збройного конфлікту свідчить про його багатогранний і системний вплив на сучасну глобальну систему безпеки. Цей конфлікт вийшов за рамки звичайного двостороннього протистояння, перетворившись на фактор, що спричинив глибоку трансформацію міжнародного безпекового середовища. Він змусив змінити усталені підходи до забезпечення

миру та стабільності, а також переосмислити роль ключових суб'єктів у міжнародних відносинах.

Одним із головних наслідків конфлікту стало загострення кризи в системі колективної безпеки. Ситуація, що склалася після анексії Автономної Республіки Крим та наступної військової агресії Російської Федерації проти України, наочно продемонструвала недостатню дієвість чинних міжнародних механізмів реагування на акти агресії. Невиконання Радою Безпеки ООН своєї миротворчої ролі через використання права вето країною-агресором викликало серйозні сумніви щодо здатності цієї структури забезпечувати міжнародну безпеку та висунуло на передній план необхідність її реформування.

Російсько-український збройний конфлікт суттєво вплинув на трансформацію воєнних і безпекових стратегій провідних держав та міжнародних організацій. Він сприяв посиленню ролі регіональних безпекових альянсів, насамперед НАТО, активізації безпекової політики Європейського Союзу та перегляду стратегій стримування. Водночас конфлікт підтвердив зростання значення держави як ключового суб'єкта безпеки, відповідального за захист національних інтересів і забезпечення стійкості власної безпекової системи.

Важливим наслідком війни стало поширення та інституціоналізація гібридних форм ведення збройної боротьби. Поєднання традиційних воєнних дій із кібератаками, інформаційними операціями, економічним і енергетичним тиском суттєво розширило спектр загроз міжнародній безпеці. Це зумовило необхідність інтеграції військових і невійськових інструментів у систему безпекової політики та підвищило значення публічного управління як механізму координації різних секторів безпеки.

РОЗДІЛ III

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Реформування міжнародних безпекових інституцій (на прикладі Ради Безпеки ООН)

У сучасному світі, сповненому складних глобальних викликів, питання збереження миру та стабільності набуває надзвичайної ваги. Зростання кількості міждержавних конфліктів, загострення регіональних криз і посилення геополітичної напруги ставлять під сумнів дієвість чинних міжнародних механізмів безпеки. Одним із ключових елементів цієї системи залишається Рада Безпеки ООН, яка протягом десятиліть відіграє провідну роль у врегулюванні конфліктів і забезпеченні міжнародного правопорядку.

Останнім часом діяльність Ради Безпеки все більше критикують через її нездатність швидко реагувати на сучасні виклики. Серед головних проблем цього органу виділяються геополітичні суперечності між постійними членами, зловживання правом вето та недостатня гнучкість щодо змін у міжнародному середовищі. Зокрема, право вето, яким користуються п'ять постійних членів (США, Росія, Китай, Франція та Велика Британія), нерідко застосовується не з метою захисту загальносвітових інтересів, а для просування власних політичних амбіцій. Це, в свою чергу, спричиняє блокування важливих рішень і підриває довіру до Ради Безпеки як до дієвого механізму колективної безпеки.

Дискусії щодо необхідності реформ Ради Безпеки тривають уже багато років. Серед основних пропозицій - розширення складу постійних членів, обмеження або повне скасування права вето, а також впровадження більш прозорих механізмів ухвалення рішень. Прихильники реформ наголошують, що такі зміни допоможуть

підвищити легітимність і ефективність цього органу, забезпечивши більшу увагу до інтересів країн, які наразі є недостатньо представленими.

Процес реформування натрапляє на численні труднощі. Постійні члени Ради Безпеки неохоче підтримують зміни, які можуть послабити їхній вплив. До того ж, брак загальної згоди серед держав-членів ООН значно ускладнює впровадження навіть найменших ініціатив. Водночас стає зрозуміло, що без необхідних реформ Рада Безпеки ризикує втратити свою актуальність у сучасному світі.

Процес реформування натрапляє на численні труднощі. Постійні члени Ради Безпеки неохоче підтримують зміни, які можуть послабити їхній вплив. До того ж, брак загальної згоди серед держав-членів ООН значно ускладнює впровадження навіть найменших ініціатив. Водночас стає зрозуміло, що без необхідних реформ Рада Безпеки ризикує втратити свою актуальність у сучасному світі.

Проблема нагальної потреби у реформуванні Ради Безпеки ООН стала особливо актуальною після подій, що розпочалися 24 лютого 2022 року. Розв'язання війни, яке стало наслідком неспроможності забезпечити мир, привернуло ще більшу увагу до необхідності перегляду механізмів функціонування цієї структури. Такі обставини змусили активізувати міжнародно-правовий діалог щодо сучасних викликів, зокрема в умовах системної неефективності одного з основних органів Організації, який відповідно до Статуту ООН несе основну відповідальність за гарантування міжнародного миру та безпеки. У зв'язку з цим зростає потреба всебічного аналізу потенційних шляхів відновлення ефективної діяльності Ради Безпеки. Її нинішня паралізованість значною мірою спричинена принципом однаковості постійних членів, що фактично перетворює цей механізм на інструмент блокування рішень, а не сприяння миру.

Під час Другої світової війни держави антигітлерівської коаліції дійшли висновку про необхідність перегляду системи колективної безпеки, що стало причиною ліквідації Ліги Націй та заснування у 1945 році Організації Об'єднаних Націй. Ця нова універсальна міжнародна структура поставила перед собою головну

мету - захистити майбутні покоління від жахів війни. Структура ООН передбачає шість основних органів, одним з яких є Рада Безпеки. У Статуті Організації Об'єднаних Націй не міститься чіткого визначення терміна «головні органи», що залишає простір для різних тлумачень цього поняття. Водночас один із найвизначніших філософів права XX століття, Ганс Кельзен, пропонував власний підхід до визначення ключових органів ООН. Він вважав, що критерієм їхньої головної ролі має бути рівень незалежності та здатність функціонувати автономно. Виходячи з цього, Кельзен виділив Генеральну Асамблею, Раду Безпеки та Міжнародний суд, визнавши їх органами, що відповідають критерію самостійності. У той же час він доходив висновку, що не всі структури, офіційно закріплені у Статуті як головні органи, насправді відповідають такому статусу.[53]

Рішення Генеральної Асамблеї мають лише рекомендаційний характер, тоді як рішення Ради Безпеки мають обов'язкову силу для виконання (згідно зі статтею 25 Статуту ООН, усі держави-члени Організації зобов'язуються виконувати рішення Ради Безпеки). До того ж, Статут ООН передбачає два ключові механізми забезпечення міжнародного миру і безпеки, реалізація яких базується на діяльності Ради Безпеки. Розділ VI стосується мирного врегулювання спорів, а Розділ VII передбачає застосування сили для підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки[3, с.3].

Під час розробки Статуту Організації Об'єднаних Націй особливий акцент був зроблений на аналізі недієздатності Ради Ліги Націй, що привела до глибокої кризи цієї міжнародної організації. Тому зовсім не дивно, що одними з центральних питань обговорення під час Конференції у Сан-Франциско стали саме склад Ради Безпеки та процедура ухвалення рішень. Американський юрист Френсіс Уілкокс підкреслював, що деякі учасники конференції могли б менш критично сприймати право вето, якби отримали відчуття впевненості в тому, що впровадження змін до Статуту ООН буде можливо зробити у більш ліберальному ключі.

Ці побоювання, як стало видно згодом, мали під собою цілком виправдану основу. Конфронтація між Сполученими Штатами Америки та Радянським Союзом у період Холодної війни фактично заблокувала ефективність роботи Ради Безпеки. Як зазначає дослідник Михайло Требін, обидві сторони конфлікту - дві наддержави - регулярно вдавалися до актів агресії, виправдовуючи свої дії правом на самооборону, необхідністю захисту громадян, що опинилися у зоні конфлікту, потребою захисту «демократичних цінностей» чи поширення «комуністичних ідеалів». Серед найяскравіших прикладів таких дій він виділяє військові конфлікти у В'єтнамі та Афганістані, операції США в Гренаді у 1983 році і Панамі у 1989 році, а також введення радянських військ до Угорщини у 1956 році та Чехословаччини у 1968 році.[54, с.48]

Рада Безпеки ООН налічує 15 членів, серед яких п'ятеро є постійними (Китай, Франція, США, Велика Британія та Російська Федерація, що проголосила себе правонаступницею Радянського Союзу). Решта десять місць належать непостійним членам, яких обирає Генеральна Асамблея на дворічний термін. Для ухвалення рішень з будь-яких питань, за винятком процедурних, необхідно не менше дев'яти голосів, включаючи підтримку всіма постійними членами. Історично склад Ради змінювався лише одного разу: 17 грудня 1963 року резолюцією Генеральної Асамблеї № 1991 було збільшено кількість непостійних членів із шести до десяти. Проте нинішній формат Ради вже не відповідає сучасній політичній реальності та викликам ХХІ століття.

Після закінчення Холодної війни з'явилася надія на ефективну співпрацю держав задля гарантування міжнародного миру та безпеки. Одним із прикладів успішної взаємодії стала війна у Перській затоці у 1990-1991 роках, коли ООН засудила агресію Іраку і провела результативну військову операцію для відновлення суверенітету Кувейту. Однак згодом події, такі як криза в Югославії у 1999 році та конфлікт у Грузії у 2008 році, засвідчили неспроможність Ради швидко й ефективно реагувати на загрози міжнародному миру. Ця проблематика призвела

до визнання потреби реформування Ради Безпеки на найвищих міждержавних рівнях. Це підтверджено пунктом 153 Підсумкового документа Всесвітнього саміту 2005 року, де було задекларовано необхідність таких змін.

Аналіз функціонування Ради Безпеки ООН у сучасному світі свідчить про необхідність її реформування для підвищення ефективності у вирішенні глобальних викликів. Застарілі процедури, надмірна політизація процесів та зловживання правом вето суттєво обмежують здатність Ради оперативно реагувати на загрози міжнародній безпеці. Прикладом таких дисфункцій є ситуація з російською агресією проти України, яка виявила недоліки існуючої архітектури безпеки.

Накопичені проблеми призвели до зростання недовіри до Ради Безпеки та актуалізували питання її реформування. Пропоновані зміни включають розширення представництва, перегляд механізму застосування вето та підвищення прозорості роботи. Однак реалізація цих реформ вимагає досягнення широкого міжнародного консенсусу, що залишається складним завданням у сучасних умовах.

Попри виклики, модернізація Ради Безпеки є ключовою умовою для зміцнення міжнародної системи безпеки. Створення більш інклюзивної та відповідальної структури сприятиме ефективнішій реакції на загрози XXI століття, відновленню довіри держав-членів та підвищенню легітимності глобальних механізмів підтримання миру. Реформи Ради Безпеки ООН є не лише інституційною необхідністю, а й важливим кроком до формування справедливішого та збалансованішого міжнародного порядку.[55, с.102]

3.2. Професійна підготовка кадрів для органів виконавчої влади в сфері безпеки

У сучасному світі державні інституції стикаються з дедалі складнішими викликами, які суттєво впливають на їхню ефективність та функціонування.

Ескалація воєнних, гібридних, інформаційних і кібернетичних загроз формує нові реалії, що вимагають від державних службовців не лише високого рівня професійної майстерності, але й здатності оперативно реагувати на зміни. В умовах таких викликів особливу увагу необхідно зосередити на забезпеченні якісної підготовки працівників органів виконавчої влади, які відповідають за впровадження

Умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій забезпечення національної безпеки постає як надзвичайно складне і багатогранне завдання. Раніше зосереджене переважно на військовій сфері, поняття безпеки сьогодні охоплює значно ширший спектр напрямів, включаючи політичний, економічний, енергетичний, кібернетичний, інформаційний та соціальний аспекти. Така еволюція вимагає суттєвої переоцінки підходів до підготовки фахівців для органів виконавчої влади, як ефективність реалізації політики безпеки значною мірою визначається рівнем професійної компетентності державних службовців. У сучасному динамічному середовищі вони повинні володіти не лише теоретичними засадами, але й практичними вміннями, що забезпечують здатність оперативно реагувати на кризові ситуації.

Серед визначальних чинників успішного функціонування виступає компетентність у прийнятті управлінських рішень, ефективність дій в умовах невизначеності та спроможність координувати зусилля між різними суб'єктами сектора безпеки. Державні службовці повинні бути готовими до діяльності в умовах непередбачуваних загроз різного характеру. До таких викликів належать як традиційні військові конфлікти, так і сучасні форми протистояння, включно з інформаційними війнами та кібератаками. Це висуває вимогу до створення системного, багатоаспектного та орієнтованого на практику підходу до підготовки кадрів, який здатний задовольнити потреби в умовах трансформації безпекового середовища. відповідають за різні аспекти безпеки країни.

Одним із ключових викликів сучасності є необхідність формування нового покоління спеціалістів, здатних ефективно діяти в умовах високої невизначеності

та швидких змін. Світові тенденції свідчать про зростання ролі аналітиків, кризових менеджерів, експертів з кіберзахисту та фахівців із міжнародної безпеки.

Ці професії вимагають не лише глибоких теоретичних знань, але й практичних навичок, таких як аналіз великих обсягів даних, стратегічне планування, управління ризиками та прийняття рішень у кризових ситуаціях. особлива увага має бути приділена кібернетичній та інформаційній безпеці, адже сучасний світ дедалі більше залежить від цифрових технологій. Кібератаки, дезінформація та інші форми гібридних загроз стають серйозними викликами для держав. Тому підготовка фахівців у цій сфері має включати не лише технічні аспекти захисту інформації, але й розуміння психологічних і соціальних факторів впливу на суспільство.

Розберемо більш детально основні напрями розвитку професійної підготовки:

1. Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес.

- Сучасна безпека неможлива без використання новітніх технологій. державні службовці повинні бути обізнаними у питаннях кібербезпеки, аналізу великих даних, роботи з інформаційними системами та іншими інструментами, які дозволяють ефективно протидіяти загрозам.

2. Розвиток навичок кризового менеджменту.

- Кризи є невід'ємною частиною сучасного світу, тому важливо навчити державних службовців діяти в умовах стресу, швидко ухвалювати обґрунтовані рішення та забезпечувати злагоджену роботу команд.

3. Міжвідомча координація.

- Успішна реалізація безпекової політики потребує тісної співпраці між різними органами виконавчої влади, а також з недержавними організаціями та міжнародними партнерами. Тому необхідно навчати кадри ефективній комунікації та взаємодії.

4. Підвищення рівня правової обізнаності.

- Державні службовці мають чітко розуміти правові рамки своєї діяльності, дотримуватися принципу верховенства права та захищати права й свободи громадян навіть у найскладніших умовах.

Крім того, важливим є розвиток міждисциплінарного підходу до навчання. Сучасний спеціаліст у сфері безпеки повинен володіти знаннями з різних галузей - міжнародного права, економіки, соціології, технологій тощо. Це дозволить йому ефективно взаємодіяти з іншими структурами та приймати комплексні рішення. Не менш значущою є потреба в адаптації системи освіти до реалій XXI століття. Освітні програми повинні бути орієнтовані на практичну підготовку, передбачати стажування у відповідних установах та використання сучасних технологій у навчальному процесі.

Таким чином, професійна підготовка кадрів у сфері безпеки є одним із ключових чинників забезпечення стійкості держави до сучасних загроз. Інвестиції в освіту та розвиток фахівців нового типу - це не лише запорука ефективного функціонування системи національної безпеки, але й гарантія стабільності та процвітання країни в умовах глобальних викликів.

Передусім професійна підготовка забезпечує формування системного мислення, необхідного для розуміння складності безпекового середовища. Фахівці органів виконавчої влади повинні володіти знаннями у сфері міжнародного права, стратегічного планування, державної політики, кризового управління, а також мати аналітичні навички для оцінки ризиків, моделювання сценаріїв розвитку подій та прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях. У цьому контексті важливою є міждисциплінарність підготовки, адже сучасні загрози виникають на перетині технологічних, гуманітарних, соціальних та політичних процесів.

Особливої уваги потребує розвиток керівних і адміністративних компетентностей. Органи виконавчої влади є центральним механізмом реалізації політики безпеки, тому службовці мають володіти навичками управління персоналом, планування ресурсів, організації міжвідомчої координації та

комунікації на різних рівнях влади. Ефективне управління в секторі безпеки вимагає також знання принципів демократичного цивільного контролю, дотримання стандартів прозорості й підзвітності, що є невід'ємною умовою функціонування сучасної демократичної держави.

Важливим компонентом професійної підготовки є навчання у сфері кризового реагування та управління надзвичайними ситуаціями. Швидкість ухвалення рішень, здатність координувати взаємодію між відомствами, органами місцевого самоврядування, силовими структурами та громадськістю - визначають результативність реагування на загрози. Фахівці мають бути підготовлені до дій у складних умовах: гібридних атак, кіберагресії, інформаційних операцій, диверсій, техногенних та природних катастроф.

Окреме значення має розвиток цифрових компетентностей, оскільки кібербезпека та інформаційна безпека стали одними з ключових елементів національної безпеки. Сучасний державний службовець повинен розуміти принципи роботи інформаційних систем, методи захисту критичної інфраструктури, основи протидії кібератакам, а також бути здатним працювати з великими масивами даних, аналітичними платформами та системами моніторингу.

Важливою складовою є також міжнародна підготовка кадрів, оскільки велика частина політики безпеки реалізується у взаємодії з міжнародними структурами - НАТО, ЄС, ООН, ОБСЄ. Фахівці органів виконавчої влади мають розуміти стандарти партнерства, механізми міжнародної координації, особливості роботи безпекових інституцій. Це підсилює спроможність держави брати участь у міжнародних операціях з підтримання миру, узгоджувати позиції та ефективно інтегруватися у глобальну безпекову систему.

Окрему роль у формуванні професійних кадрів відіграють системи підвищення кваліфікації та безперервної освіти. У сфері безпеки знання застарівають надзвичайно швидко, тому службовці мають регулярно проходити навчання, тренінги, симуляційні вправи, стажування в іноземних установах та аналітичних

центрах. Така модель освіти дозволяє постійно оновлювати компетентності та підтримувати високий рівень готовності до дій в умовах кризових ситуацій.

Підвищення професійної підготовки кадрів у сфері безпеки є одним із ключових завдань держави в умовах зростання глобальних загроз. Лише компетентні, підготовлені та відповідальні фахівці здатні забезпечити ефективну реалізацію безпекової політики та гарантувати стабільність і захист національних інтересів. Інвестиції в освіту, підготовку та розвиток державних службовців - це стратегічний крок до зміцнення національної безпеки та стабільності країни.

Таким чином, професійна підготовка кадрів у сфері безпеки є не лише елементом державної кадрової політики, а й фундаментом стійкості держави, здатності своєчасно реагувати на загрози та забезпечувати ефективне функціонування системи публічного управління. Висококваліфіковані кадри формують основу стратегічного потенціалу держави, визначають ефективність реалізації політики безпеки та впливають на спроможність країни протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім викликам. У цьому контексті модернізація системи підготовки та підвищення кваліфікації службовців має стати одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері національної безпеки[56, с.47].

3.3. Механізми контролю й відповідальності органів місцевої виконавчої влади в реалізації безпекової політики

У сучасних умовах посилення безпекових загроз, процесів децентралізації влади та функціонування держави в рамках воєнного стану набуває важливого значення забезпечення ефективної реалізації безпекової політики на місцевому рівні. Органи місцевої виконавчої влади виступають ключовими суб'єктами, відповідальними за підтримку громадської безпеки, організацію цивільного захисту, зміцнення інформаційної стійкості, забезпечення територіальної оборони та координацію дій під час кризових ситуацій. Успішність їх діяльності в значній

мірі зумовлюється наявністю дієвих механізмів контролю та підзвітності, що сприяють дотриманню законності, прозорості та високій ефективності прийнятих управлінських рішень.

Держава та її окремі регіони постійно стикаються з різного роду ризиками, надзвичайними ситуаціями, кризами, які можуть дестабілізувати або навіть змінити напрями їх розвитку. При цьому регіони можуть мати не однакові вразливості у силу особливостей їх географічного розташування, історичного, культурного, економічного, політичного розвитку тощо. Формування регіональної стійкості має важливе значення не лише у контексті мінімізації таких вразливостей, але й для вирішення місцевих проблем, які стають на перешкоді їх довгострокового сталого розвитку у складі єдиної держави. Одними з ключових принципів забезпечення національної стійкості є широка взаємодія і субсидіарність. Останній передбачає, що реагування на надзвичайні ситуації і кризи має відбуватися на найнижчому можливому рівні за умови належної координації на найвищому доцільному рівні. Відповідно до пункту 47 Стратегії національної безпеки України «Безпека людини - безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, Україна має сформувати і запровадити національну систему стійкості, що передбачає, серед іншого, дієву координацію та чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони, інших державних органів, територіальних громад, бізнесу, громадянського суспільства і населення у запобіганні й реагуванні на загрози та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій, налагодження та підтримання надійних каналів комунікації державних органів із населенням на всій території України тощо[58, с.55].

Контроль у сфері реалізації безпекової політики слід розглядати як постійну діяльність уповноважених органів, спрямовану на оцінку відповідності дій органів місцевої виконавчої влади чинним законам, державним стратегічним пріоритетам та програмам у сфері безпеки. Це важливий компонент публічного управління, що

дозволяє виявляти порушення, запобігати зловживанням і адаптувати управлінські процеси до змін у безпековій ситуації.

Реалізація цього завдання передбачає налагодження такої співпраці і створення необхідних організаційних механізмів не лише на загальнодержавному рівні, а передусім на регіональному і місцевому рівнях, адже саме там має бути забезпечено ефективне первинне реагування на загрози широкого спектру. Створення постійно діючих форматів взаємодії органів державної і місцевої влади, підприємств і організацій, населення і засобів масової інформації на регіональному і місцевому рівні є необхідною умовою ефективності реалізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки та стійкості. В аналітичній доповіді проаналізовано досвід Нідерландів і Великої Британії, в яких функціонують комплексні багаторівневі системи забезпечення національної стійкості. У цих державах сформовано ефективні формати міжвідомчої взаємодії і забезпечення регіональної стійкості та стійкості територіальних громад - відповідно округи безпеки і місцеві форуми стійкості. Організація таких комплексних постійно діючих механізмів міжвідомчої співпраці потребує чіткого визначення їх місії, основних цілей і завдань, особливості нормативно-правового, організаційного і науково-методичного забезпечення їх діяльності, вирішення питання розподілу повноважень між державою, регіонами і територіальними громадами тощо.

Також слід звернути до уваги те, що у системі публічного управління можна виокремити кілька основних форм контролю за діяльністю органів місцевої виконавчої влади у сфері безпеки. Насамперед це внутрішній контроль, який здійснюється в межах самої виконавчої структури. Він включає управлінський контроль з боку керівництва місцевих державних адміністрацій, діяльність підрозділів внутрішнього аудиту, перевірку виконання рішень та розпоряджень у сфері безпеки. Внутрішній контроль спрямований на забезпечення дисципліни, належного виконання посадових обов'язків і своєчасне реагування на виявлені ризики.

Зовнішній контроль здійснюють центральні органи виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України, профільні міністерства та відомства, відповідальні за формування й координацію державної політики у сфері безпеки. Вагоме значення має також парламентський контроль, який забезпечується діяльністю Верховної Ради України та її комітетів. Вони наділені повноваженнями оцінювати ефективність виконання державних програм у галузі безпеки.

Особливу увагу варто зосередити на судовому контролі, який забезпечує захист прав і свобод громадян під час реалізації безпекових заходів на місцевому рівні. Він дозволяє оскаржувати незаконні рішення чи бездіяльність органів місцевої виконавчої влади, сприяючи утвердженню принципу верховенства права. Не менш важливим компонентом сучасної системи контролю є громадський контроль. Його реалізація відбувається через діяльність громадських організацій, засобів масової інформації, використання інструментів електронної демократії та активну участь громадян у прийнятті управлінських рішень. У контексті сфери безпеки громадський контроль сприяє забезпеченню прозорості роботи органів влади та зміцненню довіри населення до безпекових структур.

В Україні наразі ще не сформоване законодавство, яке визначало б завдання, функції і повноваження органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів у сфері забезпечення національної стійкості. Реагування на визначені загрози і надзвичайні ситуації, запобігання їм, забезпечення готовності держави і суспільства, відновлення після надзвичайних ситуацій як на національному, так і на місцевому рівні відбувається у рамках базового законодавства у сферах національної безпеки та цивільного захисту, а також відповідних профільних нормативно-правових актів. Передусім йдеться про Кодекс цивільного захисту України (від 02.10.2012 р. № 5403-VI), закони України «Про національну безпеку України» (від 21.06.2018 р. № 2469-VIII), «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (від 18.01.2001 р. № 2245-III), «Про боротьбу з тероризмом» (від 20.03.2003 р. № 638-IV), «Про основні засади забезпечення кібербезпеки

України» (від 05.10.2017 р. № 2163-VIII), «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (від 19.11.1992 р. № 2801-XII), «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 р. № 1264-XII), «Про державно-приватне партнерство» (від 01.07.2010 р. № 2404-VI), «Про волонтерську діяльність» (від 19.04.2011 р. № 3236-VI), «Про оборону України» (від 06.12.1991 р. № 1932-XII), «Про правовий режим надзвичайного стану» (від 16.03.2000 р. № 1550-III), «Про правовий режим воєнного стану» (від 12.05.2015 р. №389-VIII), «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» (від 13.07.2000 р. № 1908- III), «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (від 24.02.1994 р. № 4004-XII), «Про захист населення від інфекційних хвороб» (від 06.04.2000 р. № 1645-III), «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР), «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» (від 14.01.1998 р. № 15/98-ВР), «Про екстрену медичну допомогу» (від 05.07.2012 р. № 5081-VI), а також Стратегію національної безпеки України, затверджену Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392, Концепцію створення державної системи захисту критичної інфраструктури, схвалену розпорядженням КМУ від 06.12.2017 р. № 1009-р тощо. Регіональні аспекти безпекової політики та цивільного захисту регулюються також відповідними положеннями законів України «Про засади державної регіональної політики» (від 05.02.2015 р. № 156-VIII), «Про місцеві державні адміністрації» (від 09.04.1999 р. № 586-XIV), «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР), «Про співробітництво територіальних громад» (від 17.06.2014 р. № 1508-VII), Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою КМУ від 05.08.2020 р. № 695, тощо.

Законодавство України регламентує особливості координації і взаємодії у різних сферах національної безпеки. В окремих з них створено постійно діючі формати міжвідомчої співпраці як на загальнодержавному, так і на територіальному рівнях. З метою визначення відповідності існуючої практики принципам

забезпечення національної стійкості доцільно проаналізувати особливості формування і функціонування зазначених форматів у сфері забезпечення безпеки регіонів і територіальних громад. Нині основні функції щодо запобігання і реагування на загрози та забезпечення готовності на регіональному і місцевому рівнях покладено на обласні і районні державні адміністрації, органи самоврядування об'єднаних територіальних громад, територіальні підрозділи сил безпеки і оборони, служби невідкладної медичної допомоги тощо. Комплексне реагування на певні види загроз відбувається у межах функціонування окремо діючих загальнодержавних систем: єдиної державної системи цивільного захисту України; єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (загальнодержавної системи боротьби з тероризмом); системи екстреної медичної допомоги ; національної системи кібербезпеки України, системи забезпечення обороноздатності держави. Крім того, законодавством передбачено створення державної системи захисту критичної інфраструктури .

Попри існування нормативно визначених механізмів контролю та відповідальності, їх практичне застосування на місцевому рівні стикається з низкою суттєвих викликів. Серед основних проблем можна виділити недостатню координацію між органами влади, обмеженість доступних ресурсів, формальний підхід до окремих контрольних процедур, а також недостатній рівень професійної підготовки персоналу у сфері забезпечення безпеки. У цьому аспекті особливо важливим стає вдосконалення системи контролю за допомогою впровадження ризик-орієнтованих методів роботи, розширення застосування електронних моніторингових інструментів і підвищення прозорості управлінських процесів.

Крім того, необхідно приділити увагу посиленню персональної відповідальності посадових осіб та формуванню інституційної культури відповідальності в органах місцевої виконавчої влади. Таким чином, ефективні механізми контролю й відповідальності на місцевому рівні є невід'ємною

складовою успішної реалізації безпекової політики. Вони сприяють дотриманню законності, забезпечують підзвітність і результативність управлінських рішень, а також укріплюють довіру громадян до державних інституцій, підвищуючи загальний рівень безпеки в країні.

Отже, механізми контролю та відповідальності органів місцевої виконавчої влади є ключовим інструментом забезпечення ефективної реалізації безпекової політики в Україні. В умовах децентралізації, зростання локальних загроз і необхідності оперативного реагування на ризики місцевого рівня саме місцеві державні адміністрації виступають виконавцями державної політики безпеки на місцях. Їхня діяльність повинна ґрунтуватися на принципах прозорості, підзвітності, законності та професійної відповідальності.

Система контролю створює організаційно-правові умови для моніторингу рішень, дотримання стратегічних пріоритетів, оцінки ефективності заходів у сфері громадської, інформаційної, цивільної та територіальної безпеки. Важливу роль у цьому відіграють інструменти внутрішнього та зовнішнього аудиту, міжвідомча координація, нагляд центральних органів виконавчої влади, а також громадський контроль і механізми відкритого врядування. Поєднання цих форм забезпечує комплексне відстеження результатів діяльності та сприяє більшій дисциплінованості управлінських процесів.

Механізми відповідальності, у свою чергу, гарантують персональне та інституційне дотримання норм законодавства у сфері безпеки. Юридична, адміністративна, дисциплінарна та політична відповідальність визначають рамки, в межах яких функціонують місцеві органи виконавчої влади, стимулюють належне виконання службових обов'язків і запобігають зловживанням. Чітко визначені повноваження та обов'язки посадових осіб сприяють більшій передбачуваності, правовій визначеності та стабільності безпекового управління.

Узагальнюючи, можна зазначити, що ефективні механізми контролю та відповідальності є фундаментом результативної реалізації безпекової політики на

місцевому рівні. Вони забезпечують практичну імплементацію державних стратегій, підвищують рівень довіри громадян до влади, оптимізують управлінські процеси й дозволяють місцевим виконавчим органам своєчасно реагувати на загрози та зміцнювати безпековий потенціал територіальних громад. Їх подальший розвиток та модернізація є важливою умовою зміцнення як локальної, так і загальнонаціональної безпеки України.

Висновок до Розділу III.

Проведений аналіз діяльності Ради Безпеки ООН у сучасних умовах свідчить про наявність системної кризи ефективності цього ключового інституту міжнародної колективної безпеки. Створена в умовах післявоєнного світового порядку, Рада Безпеки значною мірою не відповідає реаліям XXI століття, які характеризуються зростанням кількості збройних конфліктів, поширенням гібридних загроз і зміною балансу сил у міжнародних відносинах. Це зумовлює об'єктивну необхідність реформування як інституційної структури, так і процедур ухвалення рішень.

Однією з ключових проблем функціонування Ради Безпеки ООН є зловживання правом вето постійними членами, що суттєво обмежує здатність органу виконувати свою головну функцію — підтримання міжнародного миру та безпеки. Події, пов'язані з російсько-українським збройним конфліктом, наочно продемонстрували, що держава-агресор може фактично блокувати ухвалення будь-яких рішень щодо власних дій, що підриває легітимність та авторитет Ради Безпеки як інституту глобального управління безпекою.

Важливим аспектом реформування Ради Безпеки ООН є питання її представницького характеру та відповідності сучасній геополітичній реальності. Існуючий склад постійних і непостійних членів відображає баланс сил середини XX століття та не враховує зростання ролі нових регіональних і глобальних акторів. Це знижує рівень довіри до рішень Ради Безпеки з боку значної частини

міжнародної спільноти та ускладнює досягнення консенсусу з ключових питань безпеки.

Аналіз сучасних підходів до реформування міжнародних безпекових інституцій свідчить, що ефективна трансформація Ради Безпеки ООН має поєднувати інституційні, процедурні та нормативні зміни. Серед найбільш обговорюваних напрямів реформування — обмеження застосування права вето у випадках масових порушень міжнародного гуманітарного права, розширення складу Ради Безпеки, підвищення прозорості її діяльності та посилення механізмів відповідальності за ухвалені рішення.

Таким чином, реформування Ради Безпеки ООН є необхідною передумовою відновлення ефективності системи колективної безпеки та адаптації міжнародних безпекових інституцій до сучасних глобальних викликів. Узагальнюючи результати аналізу, можна дійти висновку, що без глибоких інституційних змін Рада Безпеки не здатна повною мірою виконувати покладені на неї функції. Водночас успішне реформування цього органу може стати важливим кроком до формування більш справедливої, ефективної та стійкої системи міжнародної безпеки, у якій інтереси окремих держав не домінуватимуть над принципами міжнародного права та колективної відповідальності.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, необхідно звернути увагу на те, що міжнародна безпека в сучасних умовах зазнала значних і складних змін, спричинених поєднанням низки важливих факторів. Зміна глобального ландшафту стала наслідком як активного впливу глобалізаційних процесів, так і появи принципово нових загроз. Розпад біполярного світоустрою, виникнення нових центрів економічної та політичної сили, а також розширення спектра небезпек, які тепер включають не лише військові конфлікти чи тероризм, але й кіберзагрози, інформаційні атаки та екологічні кризи, яскраво демонструють неефективність традиційних підходів до забезпечення міжнародної стабільності та порядку. Окрім того, провідні міжнародні організації, такі як ООН, НАТО, ЄС і ОБСЄ, стикаються з серйозними структурними викликами, які поступово знижують їх здатність ефективно виконувати основні функції. Додатково до цього, системна криза механізмів колективної безпеки все більш очевидно вказує на необхідність комплексного реформування існуючих інструментів попередження конфліктів та оперативного реагування на кризові ситуації. [60, с.9]

Для досягнення реальної стабільності необхідно адаптувати міжнародні механізми до сучасних реалій, враховуючи динамічний характер загроз і багатовимірність глобальних викликів.

У сучасній системі безпеки ключову роль відіграє держава, яка є основним суб'єктом міжнародних відносин. Вона залишається головним гарантом стабільності, дотримання верховенства права, захисту прав людини, протидії зовнішнім загрозам і забезпечення внутрішньої безпеки. Однак ефективність держави значною мірою визначається якістю публічного управління, його здатністю реагувати на швидкі зміни, здійснювати стратегічне планування, координувати міжвідомчу взаємодію та забезпечувати прозорість у процесах ухвалення рішень. Саме публічне управління встановлює стратегічні орієнтири

національної безпеки, визначає ключові напрями зовнішньої та оборонної політики, здійснює розподіл ресурсів і відповідає за реалізацію заходів безпеки на всіх рівнях управлінської вертикалі - від центрального до місцевого.

Російсько-українська війна стала одним із найважливіших каталізаторів змін у глобальній системі безпеки, виявивши глибоко вкорінені проблеми та структурні недоліки міжнародних інституцій, які призводять до їхньої неспроможності оперативно й ефективно протистояти актам агресії. Анексія Криму у 2014 році, а також повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну продемонстрували серйозні обмеження існуючої системи, зокрема механізму прийняття рішень у Раді Безпеки ООН. Право вето, яке мають постійні члени Ради, фактично перетворилося на інструмент політичного блокування будь-яких зусиль з притягнення агресорів до відповідальності, що значною мірою паралізувало роботу організації. Ці події активізували широку дискусію на міжнародному рівні щодо необхідності реформування Ради Безпеки ООН.

Перед світовою спільнотою постала потреба переглянути повноваження постійних членів і вдосконалити механізми прийняття рішень, забезпечуючи більшу прозорість та інклюзивність. Однією з ключових пропозицій стало залучення нових країн і регіонів до процесу ухвалення рішень, що відображатиме більш справедливу і сучасну геополітичну реальність. Водночас війна в Україні змусила Європейський Союз і НАТО переосмислити свою роль у системі колективної оборони. Ця криза підштовхнула обидві структури до значного посилення безпекового компонента їхніх стратегій та привела до поглиблення співпраці між державами-учасниками. Конфронтація з Росією стала потужним стимулом для зміцнення єдності й солідарності демократичних країн, підкресливши важливість скоординованих дій у контексті глобальних загроз. Таким чином, російсько-український конфлікт не лише викрив слабкі місця існуючих міжнародних структур, але й став поштовхом до системних змін у підходах до

глобальної безпеки, сприяючи виникненню нових форматів співпраці та перегляду засад функціонування сучасного світу[66, с.20].

Одним із ключових аспектів забезпечення національної та міжнародної безпеки є всебічний розвиток професійного кадрового потенціалу, здатного ефективно відповідати на сучасні виклики та загрози. У сучасних умовах фахівці, що працюють у сфері державного управління, повинні бути озброєні широким спектром компетенцій, які охоплюють не лише знання у галузі стратегічного планування й антикризового менеджменту, але й навички цифрової грамотності, вміння аналізувати та працювати з величезними обсягами даних, а також враховувати ризики у своїх рішеннях. Особливий акцент слід зробити на підготовці кваліфікованих кадрів для органів виконавчої влади, адже саме ці структури виконують роль центральної ланки у процесі реалізації державної політики безпеки. Вони забезпечують координацію між різними інституціями держави, сприяють налагодженню стабільної співпраці з міжнародними партнерами та оперативно реагують на кризові ситуації. Для досягнення високого рівня ефективності необхідно створити систему всебічної підготовки персоналу, яка передбачала б регулярне підвищення їхньої кваліфікації, інтеграцію сучасних підходів і стандартів управління, а також використання передових технологій. Лише за умов якісно організованого навчального процесу та прагнення до сталого удосконалення можна досягти зміцнення як національної, так і регіональної безпеки у довгостроковій перспективі.[65, с.45]

Не менш важливою складовою стало функціонування місцевих органів виконавчої влади, які виконують значну частину завдань у сфері цивільного захисту, територіальної оборони, інформаційної та громадської безпеки. Механізми контролю та відповідальності, розвинена система підзвітності, прозорість і взаємодія з громадою забезпечують ефективність безпекової політики на місцях та дозволяють більш гнучко реагувати на локальні загрози, які часто є першими індикаторами ширших кризових процесів.

Отже, сучасна міжнародна система безпеки перебуває у фазі глибокої трансформації, і ключовим чинником цієї трансформації є війна Росії проти України, що змінила підходи до оцінки ризиків, оборонного планування, ролі союзів і механізмів колективної безпеки. Формування нового світового правопорядку вимагає переосмислення діяльності міжнародних інституцій, модернізації національних систем оборони та управління, зміцнення кадрового потенціалу і побудови ефективної взаємодії між державою та суспільством. Лише комплексна реформа безпекової архітектури, поєднана з розвитком професійного управлінського ресурсу, дозволить забезпечити стійкість держав і стабільність у глобальному вимірі. Український досвід протистояння агресії демонструє, що ключовими чинниками успішної оборони є поєднання політичної волі, ефективного публічного управління, міжнародної підтримки та стійкості суспільства. Саме ці елементи формують фундамент майбутньої системи міжнародної безпеки[67, с.37].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. 1996 р., № 30, стаття 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984, № Статті 1 - 212-24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
3. Статут ООН. Department of Global Communications. Welcome to the United Nations. 26.06.1945. (2025) URL: <https://www.un.org/en/departments-global-communications>
4. Загальна декларація прав людини : Декларація від 10.12.1948, № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний пакт від 19.10.1973, № 2148-08. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
6. Чередник Л. М., Ганусік К. О. Професійна компетентність як об'єкт психолого-педагогічних досліджень. Proceedings of the XXXIII International Scientific and Practical Conference, 2022. С. 276-281.
7. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. № 3909-IX/ Верховна Рада (дата звернення від 01.01.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
8. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
9. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : Стату Конвенції від 12.08.1949, № 995_153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 04.07.2015, № (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

11. Міжнародна безпека, національна безпека, конституційна безпека.: Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право». 2020. Т. К 342.4 + 342.5. С. 9. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/46471/1/43.pdf>
12. Бандурка О. М. Адміністративне право України: загальна частина: навч. посіб. / за заг. ред. О.М. Бандурки. - Х.: Золота миля, 2011. - 656 с.
13. Безпека громадян у післявоєнний період: доповідь українського центру стратегічних досліджень. - К.: УЦСД, 2024. - 104 с.
14. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія / Ю.П. Битяк. - Х.: Право, 2005. - 304 с.
15. Ліпкан В. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук : 262 / Національний університет внутрішніх справ . 2018. 494 с.
16. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дяченко О. В. та ін. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуя. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 656 с.
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: станом на 04.09.2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
18. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (Кривий Ріг, 29 квіт. 2022) / ДонДУВС. - Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. - 498 с.
19. Власова О. Міністерство освіти і науки України // Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/15459-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-30757-1-10-20240312.pdf>
20. Рябокінь М. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. /Правові основи безпеки в міжнародному праві. Ірпінь, 2024. 360 с.

21. Вестфальська система міжнародних відносин. Студентська бібліотека. Системи міжнародних відносин. URL: https://studies.in.ua/mvidn_seminar/500-sistemi-mzhnarodnih-vdnosin.html.
22. Шумський І. Альманах Міжнародного Права. Значення вестивальського миру 1648 року в формуванні міжнародних безпекових відносин. 2021. Т. 3 : УДК 341.01. С. 9. URL: <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v26/4.pdf>
23. Про Заяву Верховної Ради України з приводу 70-річчя Організації Об'єднаних Націй та членства України в ООН : Постанова Верховної Ради України від 15.09.2015, № (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 46, ст.432). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-VIII#Text>.
24. League of Nations. Britannica. international organization. 2020 URL: <https://www.britannica.com/topic/League-of-Nations>
25. Теорія та історія Держави та Права .Історія політичних правових вчень. Філософія права. Від Ліги Націй до ООН: Історія встановлення міжнародних організацій міжнародної безпеки. 2020. Т. К 340.15:341.123-029:9 : Філософія права. С.4. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41470/1/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
26. Власенко С. І. До 70-річчя заснування Організації Об'єднаних Націй : (виставка документів національного архівного фонду, 23 жовт. 2015 р., м. Київ) / С. І. Власенко // Архіви України. - Київ, 2015. - № 5/6. С. 287-296. URL: <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/338/>
27. Холодна війна. Christopher Brooks. LibreTexts Ukrainska. 2025. URL: <https://surl.lu/kfydvr/>
28. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) 2023. Establishment and Evolution. URL: https://ajee-journal.com/north-atlantic-treaty-organization-nato-and-its-role-for-security-in-the-western-balkans?utm_source=chatgpt.com.

29. Гончар Б. М. Миротворчі операції НАТО на Балканах у контексті стратегічної ситуації в Європі 90-х років XX століття / Б. М. Гончар, В. В. Орлик // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Історія: Збірник наук. праць істор. ф-ту КНУ / Відп. ред. Слюсаренко А. Г. - К., 2023. - Вип. 68-70. - С. 92-96.

30. Міжнародні відносини у сфері забезпечення миру та безпеки 2024. Т. К 061.2:327:341.215.20 : Університет митної справи та фінансів. С. 5. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Inv+5-2024_St25.pdf

31. Балута І.В. Аналіз діяльності міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації. Актуальні проблеми державного управління. 2017. № 1. С. 106-112.

32. . Zdorovega, M. V. (2014), "International non governmental organizations as an element of global civil society", Panorama of political science studies, vol. 12, pp. 69-76. URL:

https://www.researchgate.net/publication/378923347_MIZNARODNI_VIDNOSINI_U_SFERI_ZABEZPECENNA_MIRU_TA_BEZPEKI

33 Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя. Львівська академія. 2012. Т. 5 : Матеріали II міжнародної науково-практичної Інтернет конференції. С. 309.

34. Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. - К.: НУОУ, 2013. - Вип. 3 (34). - 350 с.

35. Право міжнародної безпеки. Поняття права міжнародної безпеки. Міжнародне публічне право. URL: https://pidru4niki.com/1514020546762/pravo/pravo_mizhnarodnoyi_bezpeki.

36. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum: монографія. за ред. В.М. Репецького та В.В. Гутника. Львів; Одеса: Фенікс, 2017. 564 с.

37. Повзун Д. І. Економічна безпека регіону як складова національної безпеки України. Економіка і держава. № 8. 2020.

38. Роль міжнародних організацій у врегулюванні зовнішньополітичних конфліктів. 2025 // Удк 356 с.213 URL: https://www.researchgate.net/publication/347632410_ROL_MIZNARODNIH_ORGANIZACIJ_U_VREGULUVANNI_ZOVNISNOPOLITICNIH_KONFLIKTIV

39. Lawless R. Ukraine Symposium. The Budapest Memorandum's History and Role in the Conflict Lieber Institute, West Point. 2025. URL: <https://lieber.westpoint.edu/budapest-memorandums-history-role-conflict/>

40. NATO. Secretary General's Annual Report. 2024. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52553/1/A_Tyschenko_FSHN_2025.pdf

41. «ФУТБОЛЬНА ВІЙНА»: Сальвадору-Гондуравський конфлікт.1969 року. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Всесвітня історія. URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/280309>

42. Глобальний індекс світу 2025: Ізраїль та Україна увійшли до десятки найнебезпечніших країн світу. **I L** Купка Ізраїль **U A** Ukr.co.il Майданчик в Ізраїлі українською мовою для своїх - "Українці" в Ізраїлі - Тримаймося кўпки!. Глобальний індекс миру. URL: <https://ukr.co.il/hlobalnyj-indeks-svitu-2025-izrail-ta-ukraina-uvijshly-do-desiatky-najnebezpechnishykh-krain-svitu/>.

43. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003, № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

44. Головна » Новини » Вплив російсько-української війни на трансформацію світового правопорядку. Pravo UA. Видавництво : Юридична практика. URL: <https://pravo.ua/vplyv-rosiisko-ukrainskoi-viiny-na-transformatsiiu-svitovoho-pravoporiadku/>.

45. Які альянси можуть бути корисними для України? Sens. Центр безпекових досліджень "СЕНСС". URL: <https://censs.org/what-alliances-can-be-useful-for-ukraine/>

46. Reznikova, O. O. (2022). Stratehichniy analiz bezpekovoho seredovyscha Ukrainy [Strategic Analysis of Ukraines Security Environment]. Stratehichna

panorama. Spetsialnyi vypusk -Strategic Panorama,(Special Issue), 45-53. URL: <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/132>

47. Buriachenko, O. (2024). Transformatsiia mekhanizmiv mizhnarodnoi bezpeky v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny[Transformation of International Security Mechanisms in the Context of the Russian-Ukrainian War]. Society and Security - Society and Security,4(4), 14-19. URL: [https://doi.org/10.26642/sas-2024-4\(4\)-14-19](https://doi.org/10.26642/sas-2024-4(4)-14-19)

48. Perminov, V. O., & Valuiev, A. Ye. (2023). Zahrozy ta vyklyky suchasnoi svitovoi arkhitektury bezpeky ta rol NATO [Threats and Challenges of the Modern Global Security Architecture and NATO's Role].Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury -Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture, 15(1), 179-188. URL: <https://doi.org/10.15421/352320>

49. Rudnieva, A. O., & Malovana, Yu. H. (2023). Tsyfrova dyplomatiia u formuvanni systemy natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny z RF [Digital Diplomacy in Shaping Ukraines National Security System in the Context of the War with the Russian Federation]. Rehionalni studii -Regional Studies, (34), 111-115. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.34.19>

49. Kret, O. V., Kret, R. M., & Vivchar, I. V. (2024). Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny na hlobalnu systemu mizhnarodnoi bezpeky: vyklyky ta perspektyvy [Impact of the Russian-Ukrainian War on the Global System of International Security: Challenges and Prospects]. Aktualni problemy polityky -Current Problems of Politics, (74),158-168. URL: <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.20>

50. Кохан Г. Національний інститут стратегічних досліджень.Київ : Майнові, Національний інститут стратегічних досліджень, 2011, 2011. 288 с.

51. Публічне управління та адміністрування. сучасний стан публічного управління у сфері національної безпеки. вісник хнту № 1, 2024 р. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/606/582.

52.Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В.С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М. Петроє та ін.; за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинської, О.М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с

53. Требін М.П. ООН на шляху реформ. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціо логія. 2018. Том 4. № 39. С. 76-100.

54. The Charter of the United Nations: A Commentary. / Bruno Simma and other, assistant editor Nikolai Wessendorf. Oxford: Oxford University Press. 2002. Vol. 1 (3rd Edition). 1236 p URL: <https://archive.org/details/charterofunitedn0000unse>

55. Білокінь М.. Міжнародно-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану Право та публічне управління. 2023. Т. К 351:504 : ISSN 2227-6890. С. 150-238.

56. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні. Полтава - 2025, Полтава, Україна. Полтава: 2025. С. 313.

57. А. В. Боровик, А. Г. Вархов, Н. З. Деревянко адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики. міністерство освіти і науки України. Науково-дослідний інститут публічного права. URL: https://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_%D0%90_%D0%92_%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC_print.pdf

58.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" № 392/2020: станом на 07.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.

59. Чекаленко Л.Д. Національна безпека України: система реалізації / Л.Д.Чекаленко // Зовнішні справи. - 2016. - №11. - С.17-19.
60. 1. Ліпкан В.А. Управління національною безпекою. Управління національною безпекою в зарубіжних країнах. Київ : «ІНТЕРНАУКА», 2022. С. 39.
- 61.Ісаченко М. І. Публічне управління в умовах кризи: адаптація та реагування: монографія / М.І. Ісаченко. - К.: Ліра-К, 2020. - 208 с.
- 62.Колесникова К. О. Публічне адміністрування в Україні: огляд літератури // Теорія та практика державного управління. - 2013. - № 3. - С. 41-45. - 5 с.
- 63.Коломоєць Т. О. Адміністративне право України: підручник / Т.О. Коломоєць. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - 576 с.
- 64.Комунікації поліції з громадою: практичні рекомендації / Нац. поліція України. - К.: Нац. поліція, 2020. - 64 с.
- 65.Константий О. В. Джерела адміністративного права України: монографія / О.В. Константий. - К.: Рада, 2005. - 120 с.
- 66.Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух та ін.; за ред. В.В. Коваленка. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 808 с.
- 67.Литвин Н. А., Берлач А. І. Публічне адміністрування: навч. посіб. / Н.А. Литвин, А.І. Берлач. - Х.: Дакор, 2025. - 556 с.